

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Marina Tadić

Pripovijedanje priča kao poticaj za učeničko pisano stvaralaštvo

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2019.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni učiteljski studij

Pripovijedanje priča kao poticaj za učeničko pisano stvaralaštvo

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Metodika hrvatskog jezika III

Mentorica: doc. dr. sc. Maja Opašić

Studentica: Marina Tadić

Matični broj: 02990089966

U Rijeci 28. lipnja 2019.

Zahvala

Veliku zahvalnost iskazujem svojoj mentorici doc. dr. sc. Maji Opašić na ukazanom povjerenju, podršci i ljubavi prema pisanoj riječi koju svakodnevno prenosi i učenicima i studentima.

Posebno zahvaljujem učiteljicama čiji su razredi sudjelovali u istraživanju.

Zahvalu upućujem i budućim učiteljicama, studenticama koje su pomogle u ispravljanju sastavaka kako bi rezultati bili što objektivniji.

Zahvaljujem svim prijateljima, rodbini koji su uvijek uz mene i koji su mi uljepšavali sve ove godine.

Zahvaljujem i svojoj riječkoj obitelji koja je dokazala da ljude koje tek upoznaš ubrzo možeš zvati svojima.

Posebnu zahvalnost dugujem svojoj obitelji koja je uvijek uz mene.

Zahvaljujem i svojem zaručniku Jasenu na bezuvjetnoj ljubavi i podršci.

I za kraj, najveću zahvalnost dugujem svojim roditeljima, posebno majci Miri Tadić čiji doprinos mom školovanju je neizmjeran. Mala žena u kojoj čuči neizmjerana snaga!

Hvala svima!

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

„Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog rada i poštivala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.“

Potpis studentice:

Marina Tadić

SAŽETAK

U odgojno-obrazovnom procesu nastave hrvatskoga jezika velike su mogućnosti za poticanje, usmjeravanje i razvijanje stvaralačkoga pisanja koje predstavlja zahtjevnu etapu koja u sebi objedinjuje pisanje kao grafomotoričku i kao stvaralačku aktivnost. Pri poticanju pisanoga stvaralaštva učenika, potrebno je uvoditi različite metode i strategije. Budući da je pripovijedanje priča vrlo važna aktivnost u nastavi hrvatskog jezika jer pridonosi razvijanju osjetljivosti za književni izraz kod učenika, ono može biti važan poticaj i za pisano stvaralaštvo. Dosadašnja su istraživanja potvrdila da pri procesu pripovijedanja učenici i učitelj razvijaju pojedine literarne i jezične sposobnosti. Stoga je cilj ovoga rada prikazati kako i koliko pripovijedanje priča može potaknuti učenike na pisano stvaralaštvo. Za potrebe rada provedeno je istraživanje s učenicima 3. razreda koji će činiti pokusnu i kontrolnu skupinu. Učenicima u pokusnoj skupini tijekom četiriju radnih dana pripovijedane su priče. Nakon svakog pripovijedanja uslijedio je razgovor o priči. Peti dan zadatak ove skupine bio je pisanje sastavka na određenu temu. Kontrolna skupina je pisala sastavak s istom temom bez prethodno poslušanih priča. Nakon toga, četiri procjenjivača (nastavnik metodike i tri studentice) usporedili su sastavke kontrolne i pokusne skupine te ih vrednovali služeći se za to napravljenim opisnicima.

Ključne riječi: pripovijedanje priča, pisano stvaralaštvo, jezično izražavanje, sastavak, Hrvatski jezik, razredna nastava

ABSTRACT

In the educational process of teaching Croatian language there are great opportunities for encouraging, directing and developing creative writing that is a demanding stage that combines graphomotor writing and creative activity. It is necessary to introduce different methods and strategies in encouraging the writing of students' creative activities. Since storytelling is a very important activity in teaching Croatian language and contributes to the development of sensitivity for literary expression among students, which can be an important incentive for writing creativity. Previous research has confirmed that in the process of storytelling students and teachers develop individual literary and language skills. Therefore, the aim of this paper is to show in what way and how much narrative talk, can inspire students for writing creativity. Research was conducted for students of the 3rd grade were divided into the experimental and control group. Students in the experimental group were told stories during four working days. After each story discussion followed. The final task for both experimental and control group was to write a composition on a specific theme related to the stories told to the experimental group. Thereafter, four evaluators (methodology teacher and three students) compared the composition of control and experimental groups.

Key words: storytelling, written creativity, language expression, composition, Croatian language, classroom teaching

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. PRIČA I PRIPOVIJEDANJE	3
2.1. Podjela priča.....	5
2.2. Pregled dosadašnjih istraživanja pojavnosti priča u obitelji i vrtiću	6
2.2.1. Dječja priča u obitelji	6
2.2.2. Dječja priča u vrtiću	8
2.2.3. Dječja priča u školama	9
2.3. Pripovijedanje i priča u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu.....	9
3. PISANO STVARALAŠTVO UČENIKA	12
3.1. Utjecaj priča na pisano stvaralaštvo	13
4. METODIČKI ASPEKTI PRIPOVIJEDANJA PRIČA	14
4.1. Poticaji za stvaranje priče.....	14
4.2. Prilagodba prostora i vremena.....	18
4.3. Pripremljenost i kompetencije pripovjedača	19
4.4. Razlozi odabira priča.....	20
5. PRIPOVIJEDANJE PRIČA KAO POTICAJ ZA UČENIČKO PISANO STVARALAŠTVO	
22	
5.1. Sredstva i pomagala pri pričanju i interpretaciji priča	22
5.2. Pisanje sastavka.....	24
5.3. Školska interpretacija odabranih priča	25
5.3.1. Prvi dan: pripovijedanje priče Zlatka Krilića „Bakica zvana baba“	25
5.3.2. Drugi dan: pripovijedanje priče Đurđice Stuhldreiter „Vrijeme za ljubav“	30
5.3.3. Treći dan: pripovijedanje priče Zlatka Krilića „Titrica“	34
5.3.4. Četvrti dan: pripovijedanje priče Kęstutisa Kasparavičiуса „Bijeg“	37

5.3.5.	<i>Peti dan: pisanje sastavka .....</i>	39
6.	ANALIZA	40
6.1.	Kvalitativni dio istraživanja	40
6.1.1.	<i>Svrha i cilj istraživanja .....</i>	40
6.1.2.	<i>Hipoteza .....</i>	40
6.1.3.	<i>Uzorak ispitanika .....</i>	40
6.1.4.	<i>Mjerni instrument.....</i>	40
6.1.5.	<i>Rezultati .....</i>	42
6.1.6.	<i>Rasprava .....</i>	43
6.1.7.	<i>Zaključak.....</i>	43
6.2.	Kvantitativni dio istraživanja.....	43
6.2.1.	<i>Biranje naslova sastavka i odabira događaja .....</i>	43
6.2.2.	<i>Broj pojava za riječi dom i putovanje .....</i>	44
6.2.3.	<i>Broj riječi i rečenica .....</i>	44
6.2.4.	<i>Broj natuknica.....</i>	44
6.3.	Emocionalne riječi.....	45
7.	ZAKLJUČAK.....	47
8.	PRILOZI.....	48
9.	LITERATURA	58

1. UVOD

Pripovjedačice, budite čarobnice – i knjige će ravno s polica skočiti u čitateljeve ruke.

Daniel Pennac¹

Pripovijedanje je jedan od najstarijih civilizacijskih načina učenja i poučavanja. Autor Kearney (2009) potvrđuje prethodnu sintagmu i navodi kako je pripovijedanje starije od milijun godina što su i pokazali znanstvenici Kellogg i Scholes.

Danas postoje društva u kojima je pričanje priča jedini oblik poučavanja (Krumes Šimunović, Vukoja 2013.). U 21. stoljeću pripovijedanje ili pričanje priča kao umjetnost govorenja doživljava velik preporod (Krumes Šimunović, Vukoja 2013.).

Pojedini autori opovrgavaju prethodnu konstataciju i govore o „Krizi žive ljudske riječi“ zbog velikog utjecaja sredstava javnog priopćavanja, posebno televizije i interneta (Visinko, 2005.).

Pripovijedanje kao način poučavanja je jedna od zanimljivijih metoda učenja u učionicama, a koristi se i u poučavanju odraslih (Krumes Šimunović, Vukoja prema Rossiter, 2002: 1), u poučavanju drugog jezika (Krumes Šimunović, Vukoja prema Dujmović, 2006), u poučavanju velikih korporacija i državnih institucija (Krumes Šimunović Vukoja prema Andrews, Hull, Donahue, 2009).

Pripovijedanje kao način poučavanja u razrednoj nastavi može se koristiti u nastavi Hrvatskog jezika. Hrvatski jezik svojim obimom je najopsežniji predmet osnovnoškolskog obrazovanja. Sadrži četiri predmetna područja: Hrvatski jezik (1), Književnost (2), Medijska kultura (3), te poveznicu između sva tri spomenuta područja čini posljednje područje, a to je Jezično izražavanje (4).

Nastavno područje Jezično izražavanje u svom sastavu ima i oblik pripovijedanje koje je u središnjem interesu ovog diplomskog rada.

---

¹ U knjizi od *Korica do korica*, autora Daniela Pennaca, 133. stranica.

² Iz Uvoda, knjige *Iscjeljujuće priče II*, autorice Susan Perrow, XXIII stranica.

Cilj diplomskog rada je prikazati kako i koliko pripovijedanje priča može potaknuti učenike na pisano stvaralaštvo.

Diplomski rad sastoji se od 9 poglavlja. Obuhvaća dosadašnji pregled spoznaja vezanih uz priče i njihovu interpretaciju. Pripovijedanje opisujem kroz nastavno područje „Književnost“ i „Jezično izražavanje“ čije smjernice se nalaze u temeljnom dokumentu osnovnoškolskog obrazovanja, a to je *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. U ovom radu prikazujem i vrlo važno poglavlje koje se odnosi na Pisano stvaralaštvo i važnosti sastavka u razrednoj nastavi. S metodičkog aspekta interpretiram razloge odabranih priča koje će se pričati tijekom istraživanja, uključujući prethodno pripremu i imenovane kompetencije učitelja te prilagodbu prostora i vremena. Poglavlje „Pripovijedanje priča kao poticaj za učeničko pisano stvaralaštvo“, donosi detaljnu analizu nastavnih sati te nastavna sredstva i pomagala kojima sam se koristila. Metodologija istraživanja koja obuhvaća postavljanje cilja problema, uzorak ispitanika, instrumente te analizu podataka i raspravu. Na kraju se nalazi *Zaključak* na temelju dobivenih podataka.

Ovim radom želim potaknuti roditelje, učitelje, odgajatelje i sve članove uže i šire obitelji da pripovijedaju priče kako djeci, tako i odraslima. Pomoću priča prisjetit će se temeljnih životnih vrijednosti zbog kojih je život ljepši i jednostavniji. Nadam se da ću korištenjem pripovijedanja u radu s učenicima potaknuti učenike i na samostalno čitanje.

2. PRIČA I PRIPOVIJEDANJE

Neki misle da je svijet sastavljen od atoma... ali ja mislim da je svijet sastavljen od priča.

- Lebdeće Orlovo Pero²

Etimološki, riječ priča dolazi od grčke riječi *mythos* koja je označavala priču u tradicionalnom smislu (Kearney, 2009). Mit je jednostavan oblik priča, vjerovanje starih naroda o podrijetlu svijeta, o prirodnim pojavama, o bogovima i legendarnim herojima (Bouša, 2009: 96). Prva spoznaja o mitu istodobno je i razbijanje mita, tj. prekid s naivnim prihvaćanjem tradicije kao svetinje (Bouša, 2009: 96). Mitovi u koje se prestaje vjerovati postaju bajke (Bouša, 2009: 96). Prema literaturi iz područja Dječje književnosti³ priča se opisuje „kao termin najšireg značenja koji može zamijeniti sve ostale nazive za kratke prozne vrste“ (Težak, 1991: 12). Iz toga slijedi da je priča nadređeni pojam koji obuhvaća kraće narativne tvorevine nazvane podvrstama priče. U podvrste priče pripadaju: bajka, fantastična priča i pripovijetka (Visinko, 2005).

Riječ bajka, prema staroslavenskom, potječe od riječi *bajati* koja označava pripovijedanje, vraćanje, čaranje. Bajka je jednostavni oblik sa specifičnim odnosom prema stvarnom svijetu. U bajci osnovni elementi mogu biti čudesni ili fantastični, mitološki, a nestvarani događaji i ljudi isprepleću sa stvarnim događajima (Bouša, 2009). Kao uzor u bajkama, možemo se ogledati u autora Hansa Christiana Andersena (1805.-1875.), dok titulu hrvatskog Andersena nosi Ivana Brlić-Mažuranić s djelom *Priče iz davnina*.

Fantastična priča počiva na irealnom svijetu koji je u bitnoj vezi s realnim svijetom (Visinko, 2005: 44). Učenici se odmah na početku odgojno-obrazovnog procesa susreću s fantastičnom pričom kroz lektirne naslove. U prvom razredu to je priča *Pale sam na svijetu* Jensa Sigsgaarda, u drugom razredu fantastika se javlja kroz priču *Pinocchio* Carla Collodija ili *Medu Winnija*

---

² Iz Uvoda, knjige *Iscjeljujuće priče II*, autorice Susan Perrow, XXIII stranica.

³ »Što je, dakle, dječja književnosti? To je poseban dio književnosti koji obuhvaća djela što po tematici i formi odgovaraju dječjoj dobi (grubo uzevši od 3.-14. godine), a koja su svjesno namijenjena djeci, ili ih autori nisu namijenili djeci, ali su tijekom vremena, izgubivši mnoge osobine koje su ih vezale za njihovo doba, postala prikladna za dječju dob, potrebna za estetski i društveni razvoj djece, te ih gotovo isključivo ili najviše čitaju djeca.« (Crnković, Težak 2002 prema Crnković M. 1990)

zvanog *Pooha* Alana Alexandera Milnea, a u trećem i četvrtom razredu kroz *Petra Pana* Jamesa M. Barriea ili *Alicu u zemlji čudesa* Lewisa Carrolla (Visinko, 2005).

Pripovijetka je oznaka za proznu vrstu koja duljinom i kompozicijskim osobinama stoji između novele i romana.⁴ Bitna razlika između bajke i pripovijetke je u tome što čudesno ne postoji kod pripovijetke (Crnković, Težak, 2002).

Pojedine pojmove, kao što su *pričanje*, *pripovijedanje* i *prepričavanje*, potrebno je terminološki razlikovati (Velički, 2013). Riječi pričanje i pripovijedanje često se smatraju sinonimima (Velički, 2013: 41). Iz literature možemo iščitati da je pripovijedanje širi pojam koji obuhvaća i pričanje i prepričavanje. Pripovijedanje je složena jezično-spoznajna sposobnost koja na spoznajnome planu zahtijeva strukturiranje priče, odnosno stvaranje početka, sredine i kraja, a na jezičnom planu dekonstruiranje jezika i jezično oblikovanje priče (Velički, 2013: 41 prema Kuvač, 2005). Termin pričanje odnosi se samo na živo usmeno izlaganje izvornoga sadržaja, dok je prepričavanje usmena interpretacija pročitana sadržaja ili onoga što smo čuli ili pročitali (Velički 2013: 41 prema Težak, 1998). Prepričavanje je sažeto ili opširno pripovijedanje, odnosno iznošenje poznatih informacija (Velički, 2013).

Govorništvo je danas vrlo zanemareno umijeće i sve više smo suočeni s činjenicom da živimo u svijetu u kojem su riječi izgubile svoju vrijednost i koriste se olako (Velički, 2013). Važno je promisliti koju snagu izgovorena riječ nosi u sebi i na koji način djeluje na sugovornika i kako ga oblikuje (Velički, 2013). Govor upućen djetetu ima značajan utjecaj na njegov osjećajni život što znači da može potaknuti ili osiromašiti njegov emocionalni i socijalni razvoj (Velički, Katarinčić, 2011).

Potrebno je imati na umu da dijete ne usvaja govor samo razgovarajući (govoreći), već i slušajući (Velički, 2013).

U pripovijedanju/naraciji tema se razrađuje kronološki (Bouša, 2009: 196). Događaji o kojima pišete prikazuju se jedan za drugim, onako kako su se zbivali, u slijedu događanja, tj. u protoku vremena (Bouša 2009: 196). Opis događanja ističe glavnu ideju sastavka, a obično se pokazuju vremenske i mjesne okolnosti događaja.

---

⁴ <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=50435>

2.1. Podjela priča

Priča može imati stotinu lica kao što u svojoj knjizi *Sto lica priče* kaže Milan Crnković (Crnković, Težak, 2002). Sukladno tome, postoje i brojne podjele priča.

Prema postanku dječju priču možemo podijeliti na narodnu i umjetničku (Crnković, 1987). Narodna priča je vrlo stara, postoji jednako dugo kao i jezik, a prenosila se usmenim putem (Crnković, Težak, 2002). Nije namijenjena djeci, ali su je djeca tijekom stoljeća prisvojila sebi. Umjetnička priča nastala je iz narodne priče, polazeći od samostalno prepričane narodne priče, preko unošenja vlastitih elemenata u nju i njezina mijenjanja do potpunog oslobođenja od nje. Za razvoj umjetničke priče najvažnija je bajka. Dokle god umjetnička priča sadrži elemente narodne bajke ona pripada podvrsti koju zovemo umjetničkom bajkom (Crnković, Težak, 2002). Prijelazni oblik iz narodne bajke u umjetničku nazivamo književnom narodnom bajkom (Crnković, Težak, 2002). Smatra se da takva bajka više pripada narodnoj, nego umjetničkoj bajci. Književnom narodnom bajkom smatramo priče autora Perraulta i Grimma, gdje se bajka ne mijenja, nego dotjeruje i prilagođava (Crnković, Težak, 2002).

Prema Crnkoviću (1987) polazeći od *tipa čudesnoga*, opisuje kako se može govoriti o mitološkoj priči. U njoj postoje junaci kao likovi iz mitologije u alegorijskoj priči, kad priča prikazuje borbu prirodnih sila ili pojmova u ljudskim likovima, o hiperboličkoj priči, kad se čudesno svodi na pretjerano uvećavanje postojećeg, o fantastičnoj ili nadrealističkoj priči o kojoj se govorilo. Otac fantastične priče je L. Carrol koji je smatran i pretečom nadrealizma (Crnković, M. 1987).

Priča se može podijeliti i po *efektu, namjeni ili podtekstu*, te ona može biti simbolička, filozofska, šaljiva (humoristična), poučna priča, priča kao igra, moralistička priča i basna (Crnković, 1987).

Prema tradiciji priče možemo podijeliti kao: klasične priče, starinske priče i moderne priče.

S obzirom na *element igre* razlikujemo kumulativne priče i nonsense priče. Kumulativne priče se zasnivaju na gomilanju i ponavljanju određenih elemenata, dok nonsense priče izgrađuju sustave suprotne postojećem na osnovi nonsense analogije i logike.

Podjela priča *prema junacima* u odnosu na djecu, može biti priča s djecom kao junacima i s junacima koji nisu djeca. Primjerice, to su priče o patuljcima, divovima, vješticama, herojima, vilama, priče o postanku imena planina, izvora, rijeka, priče o svecima, životinjama, biljkama, lutkama, ludama, djevojčicama, dječacima itd.

Priče s obzirom na vrstu završetka mogu biti: priče sa sretnim završetkom, s nesretnim završetkom te priča sa završetkom u kojem se ne odlučuje o biti ili ne biti, sreći ili nesreći.

Po odnosu prema igri riječima mogli bismo razlikovati priče bez igre riječima i one u kojima je igra riječima naglašena. (Crnković, 1987)

Crnković (1987) navodi da svi izvrsni tekstovi sadrže u jedinstvenim omjerima različite osobine iz ovih podjela te je svođenje jedne priče ili čak cijelog autora na samo jedan uzak model neprikladno.

2.2. Pregled dosadašnjih istraživanja pojavnosti priča u obitelji i vrtiću

Psihologija nas uči da na dijete (pojedince) utječe više faktora kao što su okolinski faktori (podržavajuća okolina), karakteristike samog učenika (njegova ličnost, karakter, temperament...), pojedini nasljedni faktori itd. Pregled dosadašnjih istraživanja obuhvaća istraživanja koja su provedena u obitelji i u vrtiću.

2.2.1. Dječja priča u obitelji

Svaki pojedinac je individua za sebe i svatko se razvija na svoj specifičan način. Kada bismo gledali u globalu (prosjeck) dijete do svoje treće godine nije sposobno za praćenje priče, niti pokazuje interes u tom području (Visinko, 2005). U istraživanju o pojavnosti priče u djetinjstvu, 83 % ispitanika zaokružuje da su im stariji kazivali priče, dok 17 % ispitanika odgovara da im nisu stariji kazivali priče. Ispitanici kojima su se čitale priče iznosi 68 %, dok 32 % ispitanika odgovara da im se nije čitalo u djetinjstvu. Ovim pitanjem su obuhvaćene sve kategorije ispitanika, a to su: 52 učitelja, 60 odgojitelja, 244 roditelja predškolske djece, 278 roditelja osnovnoškolske djece, te 315 učenika osnovne škole (Visinko, 2005). Podaci koji se odnose na 244 roditelja predškolske i 278 roditelja školske djece te na 100 studenata koji imaju to iskustvo u različitim životnim prilikama (Visinko, 2005). Konstatacija je sljedeća: Navikli ste svome djetetu priče/Svome ste djetetu priče: 1. kazivati/kazivali a) često je odgovorio 31 % ispitanika, b)

katkad – 47 % ispitanika, c) rijetko 16 % ispitanika d) nikad 6 % ispitanika. 2.čitati/čitali: a) često 45 %, b) katkad 46 % c) rijetko 8 %, nikad 1 % (Visinko 2005). Gotovo svi ispitanici bavljenje pričom vezuju uz neki lik iz osobne životne stvarnosti, lik koji je činio poveznicu između njih i svijeta priče (Visinko, 2005: 51). Sukladno odgovorima učenika za priču u obitelji su najzaslužnije mame (64 %) i bake (38 %), a tate se izjednačuju s tetama u vrtiću (16 %), a zatim djedovi i starije sestre (7 %) (Visinko, 2005). Za razvoj čitateljske kulture djeteta vrlo pozitivno djeluje kućna knjižnica u kojoj trebaju biti izbori naslova koji su primjereni dobi djeteta (Visinko, 2005).

Roditelji djeci najčešće čitaju ili kazuju priče uvečer, prije spavanja, ali i u drugim prigodama, koje često navode u odgovorima: *u svakoj prilici, jer volimo priču, kad god dijete poželi/zatraži/pokaže zanimanje... često tijekom dana; u šetnji; u vožnji automobilom; za objedom; tijekom odmora; svako poslijepodne; ujutro nakon buđenja*. U priličnoj se mjeri pojavljuju odgovori koji proizlaze iz nemirnije životne svakodnevice, iz drukčije dnevne rutine današnje obitelji: *vikendom se posjećujemo više djeci, tada imamo vremena i za priču, na ljetnom odmoru, jer se tada više družimo, kad je dijete bolesno, tada mu i pričam i čitam, kad nisam prezauzeta poslom/kad ne radim pa imam vremena i za to, kad osjetim da sam ga zapostavila zbog posla*. Neki roditelji ističu važnost priče u poučavanju djece (Visinko, 2005: 53). Tako se pojavljuje iskaz ovog tipa: *Često pričom svoje dijete hoću poučiti; putem priče dajem mu objašnjenja za stvarno* (Visinko 2005: 53). Postoji i nekolicina roditelja koji su negodovali zbog sadržaja koje je nosilo ovo istraživanje. Jedan tata je zapisao: *Nemam vremena za trice i kućine* (Visinko 2005: 53). Roditelji su navikli čitati svome djetetu književne tekstove (priče), i to često (46 %) ili barem katkad (46 %). Iako su obitelji u kojima se čitanje ostvaruje rijetko (7 %) ili nikada (1 %) u manjem broju, ipak valja izraziti žaljenje jer su djeca u takvim obiteljima zaklinuta za osobito iskustvo doživljavanja književnoumjetničke riječi čiji je posrednik roditelj.

Najčešći oblici prezentacije priče koje se spominju u istraživanju su: pričanje (kazivanje) (1), čitanje (2), slušanje snimke (3), gledanje videosnimke/filma (4) te gledanje lutkarske predstave (5). Zadatak roditelja bio je odabrati najviše dva odgovora koji prema njihovom mišljenju djeca najradije prihvaćaju. U ukupnim rezultatima preteže se mišljenje roditelja mlađih od 38 godina, tj. ističe se pričanje (29 %) i gledanje videosnimke/filma (28 %), a čitanje ostaje na trećemu mjestu (26 %). Iznenaduje što se lutkarski izraz manje pojavljuje (15 %), a slušanje je (audio)

snimke potpuno potisnuto (2%) (Visinko 2005: 54). U danjem prikazu rada interpretira se kako roditelji iz prigrada su prikraćena za kazališni i scenski medij (Visinko, 2005). Dječje zanimanje za priču možemo uvidjeti u situacijama kada djeca traže ponovno čitanje priče, kada pokušavaju prepričati priču ili kada pokušaju sami ispričati priču svojim članovima obitelji (Visinko, 2005). Potreba je za češćim tematskim roditeljskim sastancima i seminarima radioničkog tipa u središtu kojih bi bila književnoumjetnička riječ za najmlađe, pjesma i priča, slikovnica i medijska kultura (Visinko, 2005: 57). Takve bi susrete s roditeljima timski mogli dobro pripremiti odgojitelji, metodičari za područje književnosti i jezika, psiholozi i pedagozi (Visinko 2005: 57). Gradska knjižnica Rijeka u suradnji s osnovnim školama provodi različite radionice. Primjerice, program pod logom *Tko čita ne skita* govori o važnosti knjige i čitanja u životu petaša. Ovaj program provodi se na roditeljskim sastancima, gdje 15-minutnim izlaganjem govori o važnosti čitanja djeci i s djecom, te kako ne smije prestati prelaskom djeteta u više razrede osnovne škole, Upravo tim prelaskom učenici se suočavaju s novonastalim situacijama koje donose veći opseg gradiva, zahtjevnije zadatke i brži ritam učenja. Uz literaturu za djecu i roditelje knjižnica nudi i različite aktivnosti na koje se učenici mogu uključiti kao što su: čitateljski klubovi, vježbe pisanja, radionice stripa i sl.⁵

2.2.2. Dječja priča u vrtiću

U istraživanju pod vodstvom profesorice Karol Visinko sudjelovalo je 60 odgajatelja. Istraživanje pokazuje da 83 % odgajatelja u svom radu priču koristi često, njih 15 % katkad, a 2 % odgajatelja priču koristi rijetko (Visinko, 2005). Odgajatelji koji koriste priču rijetko navode da je priča zahtjevnija od igrokaza ili dječje pjesme (Visinko, 2005). Autorica navodi kako je to pokazatelj da je potrebno na području predškolskog odgoja sustavnije se baviti metodičkim modelima različitih književnih vrsta (Visinko, 2005). Vrlo je važno spomenuti i zadovoljstvo odgajatelja vlastitim načinom vođenja djece svijetom priče (Visinko, 2005). 70 % odgajatelja iskazuje zadovoljstvo, 7 % nije zadovoljno, a 23 % ispitanika odgajatelja odgovora ne znam. Odgovor „ne znam“ većinom koriste odgojitelji koji su završili srednju ili višu školu i s više radnog iskustva od 10 do 30 godina (Visinko, 2005). Među odgajateljima koji su sa završenim visokim obrazovanjem, odgovor ne znam se gotovo ne pojavljuje.

---

⁵ <https://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Nasi-programi/Za-djecu-i-roditelje/Tko-cita-ne-skita>

2.2.3. Dječja priča u školama

Rezultati učitelja koji upućuju u kojim aktivnostima najviše priču koriste: učitelji najviše koriste priču kroz likovno izražavanje, njih čak 77 %. Pročitana priča im je osnova za daljnji rad na crtežu tj. na učenikovom likovnom izražavanju. Nakon likovnog izražavanja, učitelji koriste jezično izražavanje, u nastavi njih čak 66 %. Jezično izražavanje provode kroz različite aktivnosti: čitanja, prepričavanja (sažeto i opširno), oblike stvaralačkog prepričavanja i pisanje sastavka. U svom radu još koriste i scenski izraz (28 %), gledanje filma (23 %) i glazbeni izraz (15 %). U nastavi se vrlo rijetko pojavljuju zahtjevniji oblici jezičnog izražavanja koji su u korelaciji s likovnim izrazom kao što je npr. crtanje stripa ili izrada razredne slikovnice (Visinko, 2005). 315 ispitanih učenika izjavljuje da rado čita priče (Visinko, 2005). Da učenike u pričama zanimaju događanja ispunjena radošću, humorom, potvrdilo je 67,3 % . Istraživanje je pokazalo da 69,5 % učenika do šestoga razreda najviše pokazuju afinitet prema književnim tekstovima o prirodi i životinjama (Visinko, 2005). Potom za one priče koje se tematsko-motivski odnose na igru i zabavu, a likovi su djeca i životinje 60,6 %. U višim razredima 45,2 % učenika pokazuje interes za odnose među ljudima (Visinko, 2005).

Po uzoru na odgajatelje, provedeno je i istraživanje gdje su učitelji trebali iskazati zadovoljstvo svojim načinom vođenja učenika svijetom priče (Visinko, 2005). 56,6 % učitelja iskazuje zadovoljstvo, 6,6 % odgovara negativno, a 36,8 % odgovara s ne znam. Pokazuju sličnost s odgajateljima prema stupnju obrazovanja, ali ne i s gledišta radnog iskustva (Visinko, 2005). Učitelji s manje radnog iskustva odgovaraju ne znam ili nisam zadovoljan puno više nego učitelji koji rade dulje u nastavi.

2.3. Pripovijedanje i priča u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu

Pripovijedanje i priča interpretirat će se u sklopu razredne nastave što uključuje razrede od prvog do četvrtog osnovne škole. Pripovijedanje i priča u Nastavnom planu i programu za osnovnu školu iz 2006. nalazi se u područjima Jezično izražavanje i Književnost.

U prvom razredu iz nastavnog područja Jezično izražavanje možemo izdvojiti dvije nastavne teme „Slušanje i govorenje“ i „Pripovijedanje“. Ključni pojmovi za prvu nastavnu temu su slušanje i govorenje. Učenik treba moći slušati govornika i govoriti. Kroz priču i interpretativno čitanje književnih tekstova učenik će primiti kraću slušnu poruku, saslušati i primiti dulju slušnu

poruku. Nastavna tema „Pripovijedanje“ je istoimeni ključni pojam za tu nastavnu temu. Učenik će moći samostalno pripovijedati prema poticaju slike ili niza slika te vlastita iskustva ili zamišljanja.

Iz nastavnog područja Književnost u prvom razredu nastavna tema i ujedno i ključni pojam je „Priča“. Obrazovno postignuće koje se od učenika očekuje da će moći je: ostvariti vezu (komunikaciju) s kratkim proznim djelima potaknutu pitanjima zatvorenoga i otvorenoga tipa; spoznati, doživjeti i iskazati doživljaj kratke priče stilski i sadržajno primjerene učeniku.

U 2. razredu iz nastavnog područja „Jezično izražavanje“ izdvajamo nastavnu temu: „Pripovijedanje prema poticaju“. Ključni pojam iz nastavne teme je pripovijedanje. Obrazovna postignuća koja se očekuju od učenika da će moći je oblikovati i ispričati kratku priču prema poticaju te uočavati nejezične sastavnice u komunikaciji. Nastavno područje „Književnost“ u 2. razredu povezano je s nastavnim temama: „Redoslijed događaja u priči“, „Glavni i sporedni likovi“, „Bajka“ i „Igrokaz“. Ključni pojmovi ovih nastavnih tema su: redoslijed događaja, glavni lik, sporedni lik, bajka, igrokaz, glumac, uloga i gluma. Nakon interpretacije određenih nastavnih sati iz književnosti učenik će zamijetiti uzročnopsljudičnu i vremensku povezanost događaja u priči; primiti tekstove s jasnim fabulativnim tijekom stilski i sadržajno primjerene udžbeniku. Učenik će moći razlikovati glavne i sporedne likove; zamijetiti važne pojedinosti o likovima: osnovne etičke osobine (npr. hrabar-kukavica, marljiv-lijen), razlikovati bajku među drugim djelima kao priču o čudesnim događajima i likovima. Kod nastavne teme „Igrokaz“ učenici će moći: ostvarivati igrokaz koji je primjeren učeniku; u izvedenome igrokazu razlikovati glumca, ulogu i glumu.

U 3. razredu pripovijedanje i priču možemo pronaći u nastavnom području „Jezično izražavanje“, a nastavne teme su: „Slušanje i govorenje“, „Pripovijedanje“ i „Stvaranje zajedničke priče prema poticaju“. Ključne riječi ovih nastavnih tema su: samostalni govorni nastup i razgovor, stvarni događaj, nestvarni događaj i zajednička priča prema poticaju. Poboljšanje jezičnog izražavanja može se očitovati u tome što će učenici moći: razlikovati samostalni govorni nastup (monolog) od razgovora (dijaloga); uljudno i prikladno sudjelovati u svakodnevnim različitim dijaloškim komunikacijskim situacijama; ostvariti kraći samostalni govorni nastup; zamijetiti ulogu neverbalne komunikacije. Učenici će moći razlikovati zamišljeni događaj od stvarnoga; pripovijedati o stvarnome i zamišljenome događaju. Koristeći

različite kreativne metode moći će sudjelovati u stvaranju zajedničke priče prema zadanome poticaju oblikujući jedan ili nekoliko događaja, poštujući uzročnopoljske veze. Književnost u 3. razredu interpretira se kroz nastavne teme: „Povezanost događaja s vremenom, mjestom i likom“, „Izgled i ponašanje lika“, „Usporedba“, „Pripovijetka“ i „Basna“. Ključni pojmovi se isprepliću kroz ove nastavne teme, a to su: događaj, lik, vrijeme radnje, mjesto radnje, obilježja lika, usporedba, pripovijetka, basna i pouka. Učenici će moći: povezati događaje i likove proznoga teksta s vremenom radnje i mjestom, odrediti osnovna obilježja lika prema izgledu, ponašanju i govoru, uočiti uspoređivanje dvaju pojmova po sličnosti, razlikovati pripovijetku od bajke u stvarnim događajima i likovima nasuprot nestvarnim. Priča se najviše očituje u basni. Nakon interpretacije nastavne teme „Basna“ učenici će moći primati basnu (receptija); zamijetiti osobine likova; uopćiti zaključak basne u obliku pouke; zamijetiti pripisivanje ljudskih osobina drugim živim bićima i stvarima.

Nastavno područje „Jezično izražavanje“ u 4. razredu odnosi se na nastavne teme: „Pripovijedanje“ i „Samostalno stvaranje priče“. Ključni pojmovi vezani uz prethodno imenovane nastavne teme su: pripovijedanje, sastavak, događaj i likovi. Nakon interpretacije učenik će moći tečno i samostalno pripovijedati o stvarnome i zamišljenome budućem događaju te samostalno stvarati priču prema ponuđenomu sažetku; samostalno pisati sastavak (stvaralačko pisanje). Nastavno područje „Književnost“ u 4. razredu odnose se na nastavne teme: „Određivanje teme u poeziji i prozi“, „Uvod, rasplet i zaplet u priči“ i „Odnosi među likovima“. Ključni pojmovi vezani uz ove teme su: tema, uvod, rasplet i zaplet, lik, govor lika, ponašanje lika. Učenici će moći: primati tekstove primjerene učeniku (receptija); zamijetiti i odrediti temu; određivati pojedinosti u tematsko - sadržajnome sloju, primati primjerene fabulativne tekstove (receptija); zamijetiti i razlikovati dijelove fabule (uvod, zaplet, rasplet), primati primjerene prozne tekstove (receptija); oblikovati i izraziti sud o likovima prema njihovom ponašanju (govor i postupci); pratiti odnose među likovima i raspravljati o njima.

3. PISANO STVARALAŠTVO UČENIKA

Tijekom školovanja iznimno je važno poticati i razvijati učenikove sposobnosti i vještine jezičnoga izražavanja, što znači njegovu govornu i pisanu uporabu jezika, te pritom razvijati svijest o vrijednosti svake jezične djelatnosti - slušanja, govorenja, čitanja i pisanja (Visinko, 2010: 15). Visinko (2010) navodi da engleski autori J.B. McLane i G.D. McNamee govore o tome da je pisanje upravljanje većim brojem vještina koje nisu sve jednakog opsega i zahtjevnosti te pri procesu pisanja ne smijemo izostaviti individualne karakteristike učenika. Jezična djelatnost *pisanje* u školskom okruženju odnosi se na pisanje kao zanat i pisanje kao stvaralaštvo. Zanatsku razinu autorica Visinko (2010) tumači kao tehnički i logički aspekt koji se može naučiti i uvježbati. Ova razina obuhvaća pravopisnu i slovničku točnost u pisanju, formalno-pojavni izgled teksta (slovni sustav i čitkost) i kompozicijsko ustrojstvo teksta. Stvaralačka se razina pisanja odnosi na sposobnost i vještinu preradbe i obrade podataka (teme i motiva), na način izražavanja (stilske osobitosti u uporabi riječi i u oblikovanju misli) (Visinko, 2010: 78). Prethodno imenovana razina može se razvijati, ali ovisi o sklonosti i darovitosti učenika (Visinko, 2010). Nije točno da će učenik znati stvaralački pisati po prirodi stvari, potrebno je poučavanje u smislu vođenja učenika u otkrivanje sklonosti i darovitosti za pisanje te uvježbavanje pisanja koje će osigurati njegovo razvijanje (Visinko, 2010: 78). Kada govorimo o stvaralačkom pisanju u sklopu razredne nastave, prvenstvena pomisao je na pisanje u formi sastavka (Grgić, 2018). Sastavak je učenički pisani rad koji nastaje u odgojno-obrazovnom procesu čije je cilj napredak i razvoj učeničkih jezičnih sposobnosti na spisateljskoj razini (Grgin prema Gudelj-Velaga, 1990). Sastavak je dio nastave izražavanja i stvaralaštva iz kojega se oblikuju ostale faze nastavnoga rada (Grgić D. 2018 prema Gudelj-Velaga, 1990). Vrlo važan je proces nastajanja sastavka. Prema autorici Visinko (2010), postoje različite faze procesa nastajanja sastavka: pripremna faza u kojoj se učenici prvi put susreću s temom, prikupljaju podatke i jezičnu građu, planiraju sastavak, faza pisanja po planu, faza usavršavanja napisanoga sastavka te faza predstavljanja sastavka javnosti koja uključuje fazu uređivanja za objavljivanje i fazu objavljivanja.

3.1. Utjecaj priča na pisano stvaralaštvo

Pisano stvaralaštvo učenika istraživala je Karol Visinko, autorica istraživačkog članka koji glasi: *Utjecaj priča I. Brlić-Mažuranić na pisano stvaralaštvo učenika*. Zadatak učenika bio je pročitati *Priče iz davnine* Ivane Brlić-Mažuranić i na temelju pročitane napisati jedan od zadanih oblika jezičnog izražavanja. Učenici su na izbor dobili više mogućnosti izbora oblika jezičnog izražavanja i više ponuđenih tema kod sastavka. Na izbor osim sastavka, mogli su napisati pjesmu posvećenu nekom liku iz priče, pismo (spisateljici, liku itd.), razgovor (s najdražim likom ili spisateljicom) te su mogli napisati kraći igrokaz u kojem će sudjelovati likovi iz priča. U kvantitativnoj razini istraživanja autorica je navela: broj radova, izbor teme/tema i izbor oblika jezičnog izražavanja. Ukupno je nastalo 360 uradaka. U istraživanju postoje pojedini učenici koji su osjetili potrebu za pisanjem, pa su odabrali nekoliko različitih tema s time je nastalo i više radova, dok se pojedini učenici nisu imali potrebu pisano izraziti. U vezi s temom učenici su najviše odabrali teme koje uključuju motive iz *Šume Striborove*, nešto manje one koje se odnose na *Regoča*, dok je *Ribar Palunko* na margini učeničkog zanimanja (Visinko, 2005: 147). Razloge za to, autorica objašnjava kako se *Šuma Striborova* i *Regoč* nalaze u redovitoj nastavi hrvatskog jezika i književnosti, a i zbog jednostavnije kompozicijske strukture priča. Autorica na temelju napisanoga zaključuje da se javlja mali broj novih naslova. Onih radova koji su učenički originalni stvaralački produkt. U ovom istraživanju 77,8 % učenika odabire sastavak, zatim pismo 12 %, 6,8 % učenika odabire pisanje pjesme, 2,4 % igrokaza i 1 % razgovora. Kvalitativna analiza istraživanja obuhvaća sastavnice učeničkih pisanih uradaka s gledišta obrade teme/pristupa temi i s gledišta primjene jezičnih sredstava, s posebnim obzirom na rječnik i stil. Zaključuje kako većina uradaka nije zanimljiva, neinventivna je, pretjerano uopćena i učenici u radovima koriste prepričavanje. Pojedini radovi bili su iznimno uspješni, kao prijedlog da se s autorima dodatno radi na osvješćivanju i produbljivanju literarnih i jezičnih vrijednosti kojima su skloni. Autorice smatraju da su to daroviti učenici koji zaslužuju posebnu pozornost (Visinko 2005).

4. METODIČKI ASPEKTI PRIPOVIJEDANJA PRIČA

U daljnjem nastavku rada osvrnut ću se na: različite poticaje za stvaranje priče, prilagodbu prostora i vremena, pripremljenost pripovjedača, razlozi odabira priča koje će se pripovijedati učenicima te završna aktivnost – pisanje sastavka.

4.1. Poticaji za stvaranje priče

Postoji mnoštvo različitih poticaja za stvaranje priče. Velički V. (2013) je poticaje podijelila u različite kategorije: *slike i ilustracije kao poticaj za stvaranje priča* (1), *igračke i različiti uporabni predmeti kao poticaj za pričanje* (2), *pričanje bez sredstava* (3), *stvaranje priča uz pomoć osjetila* (4) i *pokretom do priče, pričom do pokreta* (5).

Autorica Velički (2013) navodi kako se može pričati pomoću različitih slika i/ili pomoću niza slika i ilustracija koje služe za stvaranje priče. U mislima možemo šetati slikom i pritom pričati što doživljavamo. Pričanje možemo nastaviti kao u nizu, jedan počinje, drugi nastavlja itd. Samostalno pričanje označava jednog govornika koji priča, dok drugi slušaju. Pričanjem nije samo bitno opisati ono što se može vidjeti na slici, nego i ono nevidljivo putovanje u vlastitu maštu. Maštoviti izleti i preobrazbe označavaju kada uz pomoć konkretnog slikovnog predloška fotografije, umjetničke razglednice ili slike iz kalendara započnemo putovanje u čudesnu zemlju (Velički, 2013). Naš zadatak je kad „uđemo“ u sliku da se možemo sami preobraziti i postati netko drugi (osoba, životinja i sl.).

Velički (2013) navodi pojedine igračke i različite uporabne predmete kao poticaj za pričanje. Objašnjava igru *Složimo priču*. Navodi kako je cilj ove igre doživljaj i stvaranje bajkovite atmosfere priče. Primjerena za skupinu od desetero do petnaestero djece, uzrasta starijih od 6 godina, igra se može koristiti i u radu s odraslima. Od materijala potrebno je pripremiti: platno (bijeće boje ili nekakve jednoboje mirne boje) iskrojiti u obliku kruga, kamenčiće, školjke, stakalca i sl. predmete od kojih trebaju složiti mozaik. Ti predmeti ponuđeni su oko platna u manjim košaricama. Između njih su učenici (sudionici) koji sjede oko platna u krug. Na sredini platna nalazi se poseban kamenčić ili predmet. Voditelj prilagodi glas kako bi zvučao što više opuštajuće i čita priču. Nakon toga u pozadini je dobrodošla meditativna glazba. Polako, jedan za drugim na platno stavljaju po jedan ponuđeni predmet iz postavljenih košarica. Bitno je naglasiti

da idu jedan po jedan stavljaju predmet po jedan iz košarice. Tek kada se stavi predmet na platno, sljedeći sudionik može staviti svoj predmet. Mogu ići nekim redom, a mogu i tko kad poželi, stvar dogovora. Cilj ovakvog načina je složiti što skladniju sliku, odnosno mozaik. Na kraju je zajedno u miru promatramo. Ovakva vježba može se provesti i bez teksta samo uz glazbu. Nastali mozaik se na kraju može i fotografirati kao uspomena na igru. Fotografija može poslužiti kao naslovnica buduće slikovnice ili kao pozivnica za susret na kojem će se pričati priče. Kao primjer takve priče, autorica navodi hrvatsku bajku *Mala vila*.

Kao još adekvatnih primjera kod korištenja igračaka i različitih predmeta autorica navodi priču iz vrećice i *bacamo kocku*. Igra *Priča iz vrećice* započinje tako da najprije u vrećicu stavimo različite predmete, primjerice kamenčić, lutku, konac, ključ i sl. Nakon toga voditelj (učitelj) može započeti priču s jednom rečenicom koja mu padne na pamet. Npr.: *Jednoga dana dječak i djevojčica krenuli su šetati šumom*. Pružamo vrećicu dalje i učenik izvlači pojedini predmet i nastavlja priču s tim predmetom kojeg je izvukao. Ako npr. izvuče ključ spominje ključ u svojoj rečenici: *Našli su čarobni ključić*. Sljedeći učenik nastavlja priču. Nakon nekoliko rečenica, ponovno se izvlači predmet. Svako dijete smišlja po jednu rečenicu. Ako postoji nekakav nepoznat predmet tu je voditelj (učitelj) da pobliže objasni. Priču do kraja pričamo, a imamo više mogućnosti što s njom napraviti. Možemo je ponoviti, zapisati, pročitati, nacrtati itd.

Igra *bacamo kocku* namijenjena je djeci školske dobi. Učenici sjede u krugu. Svako dijete ima ispred sebe jedan komadić papira i na njemu nekakav odabrani predmet koji ga predstavlja. Djeca bacaju kocku i prosljeđuju je u smjeru kazaljke na satu. Dijete koje započinje, prije bacanja kocke izgovara jednu rečenicu, a zatim baca kocku i pomiče svoj predmet za onoliko polja (papira) koliko pokazuje kocka. Predmet će se zaustaviti pred nekim djetetom u krugu, a ono treba ponoviti rečenicu koju je prvo dijete reklo i dodati svoju. Igra zahtijeva koncentrirano i aktivno slušanje te osmišljavanje vlastitih rečenica. Cilj je dovesti priču do svršetka. U igri nema ispadanja, ako dijete ne kaže ništa, baca kocku i igra se nastavlja. (Velički, 2013:110)

Pričanje bez sredstava obuhvaća igre: *Usporedba priče, Spavaju li riječi u našim glavama? Obojane riječi i Koliko pažljivo slušamo?* *Usporedba priče* odnosi se na to da djeci (učenicima) ispričamo priču, a zatim u paru djeca prepričavaju tu istu priču. Moguće je da i jedan učenik ispriča doživljaj ili neku izmišljenu priču drugome, te zatim drugi učenik je ispriča u krugu pred ostalom djecom. Prvi učenik pažljivo sluša kako bi kontrolirao je li točno priča ispričana. Postoji

još jedna varijanta, a to je igra intervjuiranja. U njoj dvoje učenika intervjuira jedno dijete, postavljajući mu različita pitanja (o zamišljenom događaju ili o stvarnom životu djeteta, hobije, aktivnosti i sl.). Nakon toga to dvoje učenika pričaju „priču toga učenika“, iznose sve što su saznali. Intervjuirano dijete kontrolira jesu li sve točno ispričali. Ovakvom metodičkom igrom učenici vježbaju aktivno slušanje, poboljšavaju vlastito govorno izražavanje te se fokusiraju na izrečeno (Velički, 2013).

Igru *Spavaju li riječi u našim glavama?* započinjemo tako da upravo to pitanje postavljamo učenicima. Nakon toga možemo im dati upute: „Provjerimo! Protresimo lagano glave i zatim skupimo riječi koje su ispale, npr. prvo one riječi koje posebno volimo (mama, sladoled, bicikl, lutka...), zatim riječi koje stanuju u kuhinji, riječi za spavanje, za maženje, riječi ljutnje, riječi ljeta, riječi raznih boja..(Velički, 2013: 111). U ovoj igri možemo izražavati čuđenje koliko riječi ispada iz glave, ako učenici znaju brojiti mogu ih i prebrojiti. Zajedno ih možemo pronalaziti i skupljati riječi različitih boja. Što nas dovodi do sljedeće igre *Obojane riječi* u kojoj djeca sama dolaze do riječi koje su obojane. Primjerice, riječi mogu biti: plave boje (more, oko, rijeka, šljiva...), crvene boje (rajčica, jagoda, mak, prijateljstvo), žute boje (pijesak, lav, kruh, sunce), crne riječi (noć, gavran, pingvin, mrav), bijele boje (snijeg, snjegović, vjenčanje, zima) itd. Riječi možemo napisati ili nacrtati na manje papire i razdijeliti u kutijice različitih boja. Svaka kutijica sadrži jednu boju. Tako u plavu kutijicu stavljamo plave riječi, u crvenu kutijicu crvene riječi itd. Dobro zatvorimo kutije i dobro ih protresemo. Pritom iz tri kutije uzimamo po jednu riječ i pokušamo od tih riječi sastaviti rečenicu koja počinje s: Bila/bio jednom... Autorica Velički V. (2013) navodi primjer: *Bila jednom jedna RAJČICA koja je lutala po KIŠI i srela pingvina*. Pronalazimo, dakle različite riječi i te riječi ne moraju se nalaziti samo u osnovnoj kategoriji prema boji. Možemo proširiti kategorije (kutijice), npr. u riječi bijesa, bakine riječi, nebeske riječi.

Igra *Koliko pažljivo slušamo?* također je primjerena za učenike razredne nastave. Jedna peteročlana skupina napusti sobu. Voditelj (učitelj) ispriča preostaloj djeci kratku priču koja u sebi sadrži jasnu strukturu. Učitelj poznaje svoje učenike i pobrine se da djeca do tada priču nisu čula. Izabire jednog učenika da priču prepriča prvom učeniku koji ulazi u razred. Prvi učenik pažljivo sluša priču i on nakon što posluša priču poziva drugog učenika da mu ispriča kratku priču. Drugi učenik pažljivo sluša kako bi prepričao priču trećem učeniku i tako nastavljaju igru

dok ne dođe do posljednjega. Kad uđe u sobu posljednje dijete, poslušaj priču i prepričaj priču koju je čuo. Nakon toga voditelj (učitelj) ponovno pročita istu priču u izvornom obliku, a onda slijedi razgovor o tome je li se i u kojoj mjeri priča promijenila. Cilj igre je što točnije prepričati priču, izvorno je prenijeti drugima. Smiješnih situacija će biti, ali one su dobrodošle i igru čine zanimljivijom i poučnom. (Velički, 2013)

Stvaranje priča uz pomoć osjetila obuhvaća igre koje se vežu za osjetila: vida, sluha, okusa, mirisa i opipa. Tražimo riječi uz pomoć osjetila. Osjetilo *vida* nam služi za snalaženje u vlastitoj neposrednoj stvarnosti. Primjerice, promatramo kroz prozor okoliš, odlazak u šetnju, očima skupljamo riječi itd. Skupljanje riječi može se i učiniti pomoću slika ili fotografija. Promatrajući i igrajući se sa svjetlom i sjenom možemo stvarati svijetle, tamne i obojene riječi i priče. Tražimo očima ogromne i sićušne stvari i njihov zadatak može biti imenovati ih, oživjeti, začarati tako stvarati neobične predmete. Primjerice, dizalica na gradilištu može postati žirafa i sl. Završna faza može biti stvaranje neobičnog naslova za vlastitu priču. Možemo i zatvoriti oči, pa gledamo prema unutra i pričamo što smo vidjeli iza naših očiju. Možemo i zamisliti da je ogledalo postalo čarobno, kad se pogledamo u njemu, sasvim se promijenimo, opisujemo što vidimo. Osjetilo *sluha* možemo koristiti u različitim igrama: pogađanja i imenovanja zvuka, smišljanje priča koje zuje, grme, lupaju i sl. Igra zvučna pamtilica se odnosi na to da u kutijice jednakog oblika i boje u koje zatvorimo različite predmete. Primjerice, to mogu biti dvije prazne kutije, dvije koje imaju kamenčić, dvije koje imaju rižu i sl. Zadatak učenika je da traže parove i smišljaju imena za određene zvukove. Učenici mogu pronaći različite instrumente i predmete koji stvaraju različite zvukove. Zvuk gužvanja papira, lupkanja olovkama, stolicom itd. Učenici uvježbaju zvukove i redoslijed da ga mogu ponoviti. Mogu ga i snimiti. U nastavku zajedno s djecom smišljamo priču prema tim zvukovima. Priča bi tekla usporedno sa zvukovima. Ponekad će priču učenici morati prilagoditi zvučnoj podlozi, a ponekad obrnuto. Osjetilom *okusa* možemo provjeriti podsjeća li učenike nekakav okus na nešto. Ujedno u tome okus može biti poticaj za priču. Osjetilo *mirisa* u razredu možemo dozvati prisjećanjem različitih mirisa kupaonice, ormara, kuhinje itd. Kod osjetila mirisa možemo izraditi „mirisne kutijice“ tako da vatu natopljenu određenim mirisom (nekakvim voćem, limunom, suhim lišćem i sl.) zatvorimo u neprozirnu kutijicu i prekrijemo gazom. Ako napravimo dva ista para, možemo zaigrati i „mirisnu pamtilicu“. Pomoću nje možemo pogađati i smišljati mirisne riječi. Osjetilo *opipa* možemo doživjeti kroz opipavanje i imenovanje različitih predmeta, pri tome zatvorenih očiju, kako bi osjetilo vida zanemarili. Kod

opipa moguće je i zaigrati domino prema opipu. U vrećicu mogu staviti kartone s nalijepljenim različitim površinama, kao što su krzno, aluminijska folija, papir, brusni papir, platno i sl. Učenici traže parove i igraju domino. Pritom mogu imenovati različite površine. Imena ne moraju biti točna, nego izmišljena i maštovita („pikavo“, „mucavo“, „ledasto“...). Iz vrećice mogu izvlačiti „čarobne“ predmete pomoću kojih će pričati priče. Predmeti mogu biti lijepi kamenčići, školjkice, puževe kućice, komadići drva, svilene marame itd. (Velički, 2013)

Jezik u sebi sadrži pokret zbog ritma slogova, riječi i rečenica, ali i zbog bogatstva osjećaja i sadržaja koji se njime prenose (Velički, 2013: 115). Brojne malešnice, tapšalice i brojalice najbolje nam pokazuju koliko djeca uživaju u jezičnom ritmu i pokretu. Već od najranijega djetinjstva, dijete govor povezuje s pokretom i na taj ga način lakše usvaja (Velički, 2013: 115). Postoji mogućnost da se druge riječi mogu opisati pokretom, odnosno, pokret se može pretvoriti u govor. Postoje različite igre kao mogućnosti djelovanja priče na pokret. Jedna od tih igara je igra *Bez riječi* nam pokazuje da se i bez riječi možemo razumjeti. U toj igri pomaže nam govor tijela i naši osjećaji. Učenici stoje u krugu i drže se za ruke. Učitelj govori: „Zatvorite oči. Osjetite ruke svojih susjeda s jedne i s druge strane. Zamislite tko stoji pored vas“. Njihov zadatak je doći do središta kruga. „Pričekajte još malo. Zajedno ćemo krenuti u sredinu kruga i to svi istovremeno. Nitko pritom ne govori ništa, potpuna je tišina. Samo osjetite. Osjetit ćete kad drugi krenu... Kad dođete do sredine, ostanite tamo u tišini stajati. Zatim zajedno krenite natrag. I dalje je potpuna tišina.“ Igra *Bez riječi* služi za umirivanje i bolje razumijevanje skupine.

4.2. Prilagodba prostora i vremena

Prostorija (učionica) u kojoj se pripovijeda treba biti udobno namještena. Bitno je osigurati dovoljno deka ili jastučića kako bi se učenici mogli udobno smjestiti. Ako pripovijedamo u razredu možemo prekriti otvorene police s jednobožnim plahtama ili komadima tkanine. Prevelika izloženost podražajima može odvući pozornost od onoga što se pripovijeda. Mobilni uređaji i zvono u prostoriji trebaju biti isključeni. Na vrata je potrebno staviti znak „Molim ne ometati“. Ako tijekom predavanja pojedine osobe uđu u prostoriju, gubi se željeno djelovanje i djeci se odvlači pozornost. Učenici mogu slušati priče i otvorenih i zatvorenih očiju to ovisi o individualnim osobinama učenika. Preporuke za pripovijedanje su svakako da bi

trebalo započeti kratkim uvijek istim uvodom. Takav postupak pomaže učenicima da se lakše pripreme i užive u pričanje (Seyffert, 2008.).

Uvod bi mogao otprilike glasiti ovako: *Tako... sada se najprije udobno smjesti. Izaberi neko mjesto na kojem se dobro osjećaš. Ako ti više ništa ne smeta ili te ne opterećuje, jednostavno zatvori oči kako bi mogao bolje slušati...* (Seyffert, 2008: 19)

Nakon što je priča ispriповijedana treba dati dovoljno vremena da se učenici vrate u stvarnost.

4.3. Pripremljenost i kompetencije pripovjedača

Autorica Velički V. (2013) govori o tome da pričanje priča može uspjeti jedino ako pripovjedač voli odabranu priču što podrazumijeva da je postala dio njega (njegovo duševno blago) i da je tek tada može prenijeti djeci. U knjizi „Pričanje priča – stvaranje priča“ oslanja se na Johanna Merkela i na pravila i kompetencije koje dobar pripovjedač mora posjedovati. Tek promišljanjem o uputama i njihovoj uporabi pripovjedač će steći kompetencije te će moći priču prenijeti djeci. Poželjno je pričati bez kontekstualnog predloška, već napamet znati tijek radnje i ključne rečenice. Uklopiti u priču ponavljanja, odnosno formule. Vrlo važno je s učenicima održavati kontakt očima kako bi njihova usmjerenost bila bolja. Pripaziti i na geste i mimiku kako bismo potpomogli radnju i njezin tijek. Poštovati intonaciju, ritam, tempo, stanku i intenzitet pričanja. Prilagoditi tempo priči koju pripovijedamo. Paziti da ne pričamo ni prebrzo ni presporo. U nekim dijelovima pripovijedanja možemo koristiti i različitu boju glasa za različite uloge. Paziti da ne pretjerujemo. Poželjno se igrati jačinom, ritmom, brzinom i intonacijom (silazna, uzlazna...) glasa. Kod pripovijedanja bitne su stanke koje daju priči jedan drukčiji osjećaj. Preporučuje se i koristiti formaciju kruga kako bi atmosfera bila prisna. U pripovijedanju se mogu koristiti i neka određena sredstva. Prilagoditi priče i koristiti jezik koji učenici razumiju. Ako procijenimo da je potrebno nepoznate riječi možemo dodatno pojasniti unaprijed. Djeci trebamo biti dobar govorni uzor s time da obogatimo i proširimo njihov rječnik. U pripovijedanju priče možemo uključiti i djecu u priču primjerice tako da oponašaju određene pokrete koje mi izvodimo ili da dopuštamo njihova pitanja. Postoje različite interpretacije priče uz pomoć igara uloga, lutkarske/stolne predstave i stihova na temelju priče. (Velički, 2013).

Prije pričanja priče svaki pripovjedač morao bi priču dobro poznavati (Velički 2013: 44). Pritom je još važno preispitati sebe i kako priča djeluje nas same kako bi učenicima mogli pravilno interpretirati i prilagoditi. Nakon što je nekoliko puta pročitamo trebamo razmisliti o osnovnom tonu priče i samostalno se pozabaviti slikama u određenoj priči. „Probuditi“ vlastitu maštu i potaknuti se na promišljanje o tome kako izgledaju likovi i koje slike u nama pobuđuju pojedine rečenice. Razmisliti o pojedinim simbolima koji se nalaze u priči i pokušati protumačiti njihovo značenje. Biti empatičan te razmisliti o djelovanju određene priče na učenike u razredu. Predvidjeti buduće reakcije i osvijestiti se da smo tu da zbog učenika, a ne zbog sebe. Kao što je već spomenuto u prethodnom poglavlju, nakon pričanja potrebno je ostaviti dovoljno vremena za smirenje i opuštanje. Pripovjedači trebaju biti svjesni dobrobiti pauze koja njima služi za preradu doživljaja. Nama je potreban pozitivan stav prema pričama te to veselje i radost ujedno prenijeti i na učenike. (Velički, 2013).

4.4. Razlozi odabira priča

Motive za odabir priča pronalazila sam u različitim izvorima iščitavajući literaturu iz područja Dječje književnosti. Nakon pročitane svake priče pitala sam se je li određena priča prikladna za učenike 3. razreda? Jesu li je ikad prije čuli? Što je zanimljivo kod svake priče? Kako povezati sadržaj priče s njihovim prethodnim znanjem i kako im različitim aktivnostima približiti priče. Povezujući sadržaj i s ostalim nastavnim predmetima. Svaka priča je drukčija te nosi određene karakteristike.

U pričama postojale su situacije pune humora. Matijević (1994) navodi kao je humor snažno sredstvo za motiviranje učenika. Poželjno je našaliti se i na svoj račun i na račun učenika, ali šala na vlastiti račun smatra se vrhuncem smisla za humorom (Matijević, 1994). S obzirom na to da se pomoću humora povećava efikasnost u tijeku procesa komuniciranja vrlo je važno da učitelji tijekom sata koriste humor. Time se određene ideje i komunikacije prenose na druge ljude u humorističkom obliku (Ambruš prema Matijević, 1994). Poznato je da humor pridonosi smanjenju napetosti među ljudima i povećava efikasnost komuniciranja u društvu (Matijević, 1994). Humor služi i za „probijanje leda“, odnosno, pomaže učenicima da se opuste te da se aktivno angažiraju na satu (Ambruš prema Powers, 2005).

Jedna priča je bila definitivno drukčija od drugih jer je prepuna maštovitih dijelova. Putovanja iz mašte potiču dječju sposobnost zamišljanja i stvaraju povjerenje u vlastitu stvaralačku moć (Seyffert, 2008). Takvim pričama budimo i ueničku radoznalost (Seyffert, 2008).

Motiv za izbor priča bile su i stvarne situacije koje su uenicama bliske, svakodnevene. Kroz priču o osjećajima i važnosti iskazivanja emocija, događanja s bakom, djedom, prijateljima, uenici su se mogli poistovjetiti. Svaka priča nosila je pregršt novih riječi koje su uenici mogli usvojiti i time obogatiti vlastiti rječnik.

5. PRIPOVIJEDANJE PRIČA KAO POTICAJ ZA UČENIČKO PISANO STVARALAŠTVO

„Pripovijedanje priča kao poticaj za učeničko pisano stvaralaštvo“ naslov je diplomskog rada za čije su pisanje bili potrebni različiti materijali i metode. Uzorak ispitanika činili su učenici trećeg razreda. Jedan razred činio je pokusnu skupinu u kojoj su se kontinuirano tijekom četiriju radnih dana pripovijedale priče, dok je peti dan njihov zadatak bio pisanje sastavka. Zadatak učenika kontrolne skupine bio je pisati sastavak bez prethodno poslušanih priča. Učenici oba razreda pisali su sastavke s istoimenim temama. Nakon provedenog dijela istraživanja, tri studentice četvrte godine učiteljskog studija u suradnji s profesoricom metodike hrvatskog jezika ispravile su sastavke prema predviđenim opisnicima. U daljnjem nastavku rada opisana su nastavna sredstva i pomagala koja su se koristila pri pripovijedanju i interpretaciji priča, potpoglavlje koje se odnosi na pisanje sastavka te školsku interpretaciju.

5.1. Sredstva i pomagala pri pričanju i interpretaciji priča

Nastavna sredstva su didaktički oblikovani predmeti koji u nastavi služe kao izvori spoznavanja, odnosno učenja (Rosandić, 2005: 131). Dije se na: vizualna, auditivna, audiovizualna i tekstovna sredstva. Nastavna pomagala pomažu pri korištenju i predstavljanju nastavnih sredstava u nastavnom procesu.

Pomagala koja sam koristila su lutke u nastavi. S lutkom se učinkovitije potiče „razvoj dječjeg kreativnog izraza i mašte, spontani usmeni izraz, govor, artikulacija i glasovne mogućnosti, vještine pisanja, rječnik“ (Nemeth-Jajić, Pavlinović, 2010. prema Hicela, 2007). Lutka može biti izvrsno motivacijsko sredstvo za interpretaciju književnog teksta (Nemeth-Jajić, Pavlinović, 2010). Nastavno pomagalo je CD-player koji je reproducirao u pozadini glazbu, istovremeno dok sam pripovijedala priču.

Kreativni postupci i metode kojima sam prilagodila nastavnom satu su metoda „Šest šešira“ i „Mapa lik“.

Metodu „Šest šešira“ osmislio je dr. Edward De Bono. Karakteristična je po tome što potiče suradnju među učenicima, povećava produktivnost, kreativnost i inovativnost. Može se koristiti u različitim područjima ljudske djelatnosti, a koristi se i u vodećim organizacijama. U nastavi

hrvatskog jezika, preporučuje se na području nastave lektire te se navodi kao jedan od kreativnih postupaka (Lazzarich, 2017). Naziva se još i tehnikom paralelnog mišljenja jer služi za razvoj kreativnosti, vođenje sastanaka, za unapređivanje timske produktivnosti, komunikacije, proizvodnje i upravljanje projektima te za razvoj analitičkog i kritičkog mišljenja za rješavanje problema i donošenje odluka. Upravo zbog toga, ova metoda je interdisciplinarna te se može primjeniti u svim područjima gdje postoji nekakav problem. Ova tehnika nas uči kako koristiti različite vrste mišljenja. Kao prvu stavku bitno je odrediti problem koji želimo riješiti. Boja šešira određuje kako postavljati pitanja. Bijeli šešir bavi se informacijama. Pitamo se: Što znamo? Koje informacije trebamo? Što bismo trebali pitati? Crni šešir zadužen je za oprez. Nudi nam dodatan oprez kako ne bismo donijeli nepromišljene odluke. Crveni šešir vezan je za osjećaje i intuiciju. Žuti šešir označava pozitivno razmišljanje, njime nastojimo pronaći sve ono što je pozitivno otkrivajući prednost i korist kod razmišljanja o problemu. Zeleni šešir označava kreativnost. Zelenim šeširom stvaramo nove ideje, stvaramo promjene itd. Plavi šešir je zadužen za sam proces mišljenja. Plavi šešir je preporučljivo nositi na početku ili na kraju rasprave. Na početku za odluku o temama problema i što očekujemo kao ishod, a na kraju može služiti za razmatranje.⁶

Mapa „lik“ potiče kritičko i analitičko mišljenje o likovima. Ideja autora je bila da su to likovi iz knjiga, a učenici imenuju njihove osobine i potkrijepe dokazima. Učenici moraju pažljivo čitati i potkrijepiti svoj izbor dokazima (navodima i zaključcima) iz priče. Ovakva mapa može se izrađivati i samostalno i u manjim grupama. Učenici izabiru lika te ga zapisuju u sredini. Traže njegove glavne osobine koje upišu u rombove koje su povezane s likom. U oblicima sličnim pravokutniku bilježe citate, postupke i misli (dokaze) koji potvrđuju da je njihov lik baš takav.

U ovom radu korištena je varijanta mape u kojoj učenici sami stvaraju lika i zadaju mu osobine i potkrepljuju izmišljenim dokazima. Autori Bromley K. Irving-DeVitis L., Modlo M. (2014). navode da se ova mapa može koristiti za: povijesne i književne likove, prije pisanja lektire, da ih mogu popunjavati različite grupe ili pojedinci te ih uspoređivati. Kao još jedna varijanta u sredini kruga može biti i povijesni događaj.

---

⁶ <https://hrcak.srce.hr/file/82323>

5.2. Pisanje sastavka

Učenici u pokusnoj grupi su trebali na „lančiću“ prepisati šifru koju su osmislili prvog dana, dok učenici u kontrolnoj skupini su šifru smišljali neposredno prije pisanja sastavka. Svatko je napisao vlastitu šifru na papir. Zadatak obje skupine bio je napisati sastavak na jednu od zadanih tema ili ključnih riječi. Prva tema glasila je *Moja kućica, moja slobodica*. Druga tema označavala je *Putovanje u zemlju mašte*. Treća tema su bile ključne riječi *Obitelj, ljubav, putovanje, mašta i sunce* prema kojima su učenici trebali osmisliti sastavak. Učenici su imali zadatak i odabrati je li njihov sastavak prema istinitom ili nestvarnom (izmišljenom) događaju.

Tablica 1: Upute za pisanje sastavka

<hr/> NAPIŠI SVOJU ŠIFRU	<p>Napiši sastavak na jednu od zadanih tema ili ključnih riječi:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Moja kućica, moja slobodica 2. Putovanje u zemlju mašte 3. Obitelj, ljubav, putovanje, mašta, sunce <p>Je li tvoj sastavak prema:</p> <ol style="list-style-type: none"> a) istinitom događaju b) nestvarnom (izmišljenom) događaju
-----------------------------	--

5.3. Školska interpretacija odabranih priča

Poglavlje “Školska interpretacija odabranih priča” donosi opis nastavnih sati tijekom kojih sam pripovijedala priče učenicima pokusne skupine.

5.3.1. Prvi dan: pripovijedanje priče Zlatka Krilića „Bakica zvana baba“

Prvi dan održavanja nastavnog sata bio je 6. svibnja 2019. U sklopu nastave predmeta Hrvatski jezik. Predviđeno vrijeme trajanja bilo je 45 minuta. Pripovijedanje se održavalo u učionici trećeg razreda, i to pokusne skupine. Prvi dan pripovijedala sam priču Zlatka Krilića: „Bakica zvana baba“. Cilj nastavnoga sata bio je razlikovanje zamišljenog događaja od stvarnoga u priči i pripovijedati o stvarnome i zamišljenome događaju. Na temelju nastavnog uručka (koji je nastao prema poticaju De Bonovih šešira) učenici su pronalazili rješenja kako pomoći Babi Mandi. Zadatak u skupinama (suradnja među učenicima) bio je ispuniti nastavni listić i na kraju predstavnik skupine izlaže. Nastavna pomagala koja sam koristila su: natpis učeničkih imena u različitim oblicima i hamer papir. Nastavna sredstva koje su na tom satu korištena su: izvorna priča autora Zlatka Krilića: Bakica zvana baba i nastavni listić: „KAKO POMOĆI BABI MANDI DA SE OSJEĆA ŠTO BOLJE U GRADU? Metodički sustavi i pristupi koje sam koristila su: interpretativno-analički sustav, korelacijsko-integracijski i stvaralački.

Uvodni dio sata započeo je tako što sam se predstavila i najavila što će se odvijati u idućim danima. Nakon četiri dana poslušanih priča, u petak je njihov zadatak bio pisanje sastavka. Upozorila sam ih da smo ovdje da ponešto naučimo, ali prije svega da se i zabavimo. Za učenike sam pripremila lančiće na kojima su se nalazila njihova imena za lakšu komunikaciju. Na prednjoj strani bilo je ime, a na stražnjoj strani su učenici sami osmislili vlastite šifre. Napomenula sam im da će im šifre trebati na početku nastavnog sata i na kraju kada budu pisali sastavak. Lančić su svakodnevno nosili oko vrata. Nakon što su napisali svoje šifre, započela sam razgovor o asocijacijama. Nakon što smo zajedničkim snagama odgonetnuli što je to asocijacija, njihov je zadatak bio napisati što više pojmova koje nas podsjećaju na te riječi (metoda *Brainstorming* – oluja ideja). Podijelila sam im papire na kojem su trebali napisati svoje šifre i na kojemu su bila dva pojma.: „DOM“ i „PUTOVANJE. Predviđeno vrijeme za tu aktivnost bilo je pet minuta. Tijekom njihovog pisanja upozoravala sam na vrijeme.

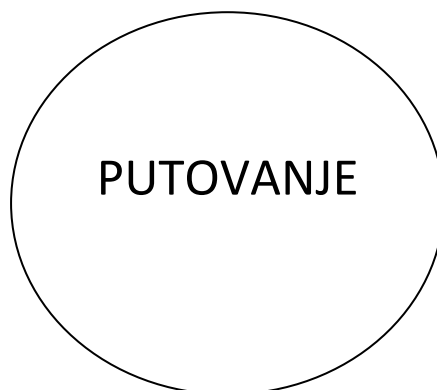
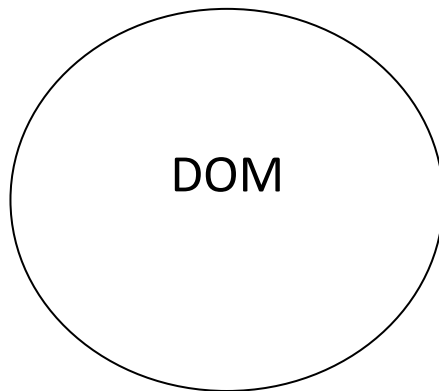
Kada su završili s tom aktivnošću, učenici su uzeli jastučiće i sjeli na „tepih“ poslušati priču.“ Učenici su koristili metodu slušanja. Kada su sjeli, govorila sam: *Tako... sada se najprije udobno smjesti. Izaberi neko mjesto na kojem se dobro osjećaš. Ako ti više ništa ne smeta ili te ne opterećuje, jednostavno zatvori oči kako bi mogao bolje slušati...* Krenula sam pripovijedati priču autora Zlatka Krilića koja se naziva *Bakica zvana baba*. Nakon priče pustila sam da se učenici vrate u stvarnost pola minute. U formaciji kruga započeo je razgovor o priči. Upućivala sam učenike na to što im se najviše, a što najmanje svidjelo. Učenici su istaknuli da im se priča jako svidjela, zbog toga što je smiješna i duga. Ono što se učenicima nije svidio je kraj jer je prema njihovom mišljenju tužan. Učenici su navodili da bi promijenili kraj. Bakica im se jako svidjela. Pokrenut je i razgovor o nepoznatim riječima (čemer, vrlet, pogrdna imena, grosmana ili omama). Jedan učenik je pitao zašto se Silos zvao Silos te je time pokrenuo razgovor koji se odnosio na korelaciju s Prirodom i društvom. Jedan učenik je iznio svoj sud o tome da je nadimak „Silos“ povezan s Prirodom i društvom točnije sa skladištenjem žita. Navodeći likove došli smo i do bake. U razgovoru o baki došli smo i do toga kako ju je Zlatko zamišljao, a kakva je ona uistinu bila. U tom trenutku razlučili smo i objasnili stvarne i nestvarne događaje u priči. U korelaciji s Prirodom i društvom ponovili smo izgled zavičaja – Lika te još jednom dočarali nepoznatu riječ „vrlet“.

Raspravljali smo kakav je i završetak priče. Učenicima se nije svidio završetak priče te je njihov zadatak bio pomoći babi Mandi da se što bolje osjeća u gradu. Učenici su se dijelili u grupe po obliku životinje koja im je bila nacrtana na „lančiću“. Učenici su dobili papire na kojima su šesiri i dodatna pitanja za poticaj (De Bono). Trebali su u skupinama po troje ili četvero smisliti način kako bi pomogli babi Mandi da se što bolje osjeća u gradu. Koristeći metodu pisanja učenici su ispunjavali nastavni listić. Nakon što su neko vrijeme proveli u skupinama, vratili su se u formaciju kruga i razgovarali smo do kakvih ideja su došli (metoda uopćavanja). Neke od ideja bile su: „Napraviti joj identičnu kuću u gradu“, „Popravili bi joj raspoređenje s pričom“ te „Pokloniti joj jednu sobu da je uredi kao svoju staru kućicu da se osjeća kao da je u njoj“. U svom izlaganju učenici su koristili metodu čitanja. Metodom razgovora dolazili smo do zaključaka što je dobro za bakicu. Nakon svake sljedeće priče izjavili su da im je „Bakica zvana baba“ bila najdraža, zbog toga što je bila duga i zanimljiva.

Učenici su na kraju izrazili želju pročitati i prokomentirati šifre koje su napisali. Smijehom i zanimljivim šiframa završili smo sat. Nakon toga pospremali smo stvari za sobom, jastučice i papire.

Prilozi:

ŠIFRA: _____

KAKO POMOĆI BABI MANDI DA SE ŠTO BOLJE OSJEĆA U GRADU?	
	Što ćemo napraviti da baki popravimo raspoloženje? Na koji način pomoći?
	Ima li naš plan rizika? Je li naša odluka štetna za baku?
	Što znamo? Koje informacije trebamo?
	Kako se osjećamo kad je baka u pitanju?
	Što su prednosti našeg plana? Tko će imati koristi?
	Koje još promjene možemo uvesti? Kako još razveseliti baku? Koje mogućnosti imamo?

Oblici u kojima su bila napisana učenička imena.

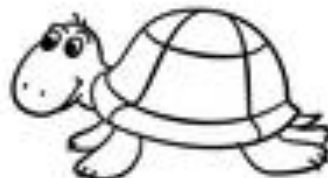

5.3.2. *Drugi dan: pripovijedanje priče Đurđice Stuhldreiter „Vrijeme za ljubav“*

Drugi dan, nastavni sat održao se 7. svibnja 2019. U učionici trećega razreda, pokusne skupine. Predviđeno vrijeme bilo je 45 minuta u sklopu nastave Hrvatskog jezika. Drugi dan pripovijedala sam priču autorice Đurđice Stuhldreiter: „Vrijeme za ljubav“. Nakon održanog nastavnog sata učenici će moći: razlikovati zamišljeni događaj od stvarnoga u priči te pripovijedati o stvarnome i zamišljenome događaju. Metodički sustavi i pristupi koje sam koristila su: interpretativno-analitički sustav, korelacijsko-integracijski i stvaralački. Nastavne metode i nastavni postupci koje sam koristila su: metoda razgovora, metoda pisanja, metoda uopćavanja, metoda slušanja, metoda pripovijedanja i metoda čitanja. Oblici nastavnoga rada su: individualni rad, frontalni rad, rad u manjim skupinama. Nastavno sredstvo za korištenje je izvorna literatura, točnije priča „Vrijeme za ljubav“ i nastavni listić s nacrtanim likom. Nastavno pomagalo je natpis s učeničkim imenima.

Uvodni dio sata započeo je tako što sam po učionici sakrila slagalice koje su učenici trebali pronaći i zajedničkim snagama složiti. Kada su posložili dobili su oblik srca u kojem je pisalo: „Vrijeme za ljubav“. Nakon toga učenici su zaključili da bi taj natpis mogao biti naslov priče. Na sredinu tepiha stavili su slagalicu te se posložili u krug. Potom je slijedio klasičan uvod u pripovijedanje. *Tako... sada se najprije udobno smjesti. Izaberi neko mjesto na kojem se dobro osjećaš. Ako ti više ništa ne smeta ili te ne opterećuje, jednostavno zatvori oči kako bi mogao bolje slušati...* Ovu priču napisala je Đurđica Stuhldreiter; „Vrijeme za ljubav“. Učenici se koristili metodu slušanja. Nakon metode pripovijedanja priče puštam da se dojmovi slegnu te da ponovno sjednu u krug. Ova priča je izazvala podvojene osjećaje kod različitih učenika. Pojedini su bili oduševljeni pričom, dok jednoj učenici je bilo: „Fuj, pričamo o ljubavi“. Kada sam pokušala doprijeti do toga: Zašto „fuj“? – Nisam uspjela dobiti relevantan razlog. Samo se ubacio jedan dječak komentirajući „kako si nastala nego iz ljubavi“. Učenici govore da „nije neka“ tema ljubav. Najboljim likom proglasili su dječaka jer je bio iskren. Najmanje im se svidio lik djevojčice koji nije bio imenovan. Rekla sam im da je to najvjerojatnije autorica, a autorica se zvala Đurđica.

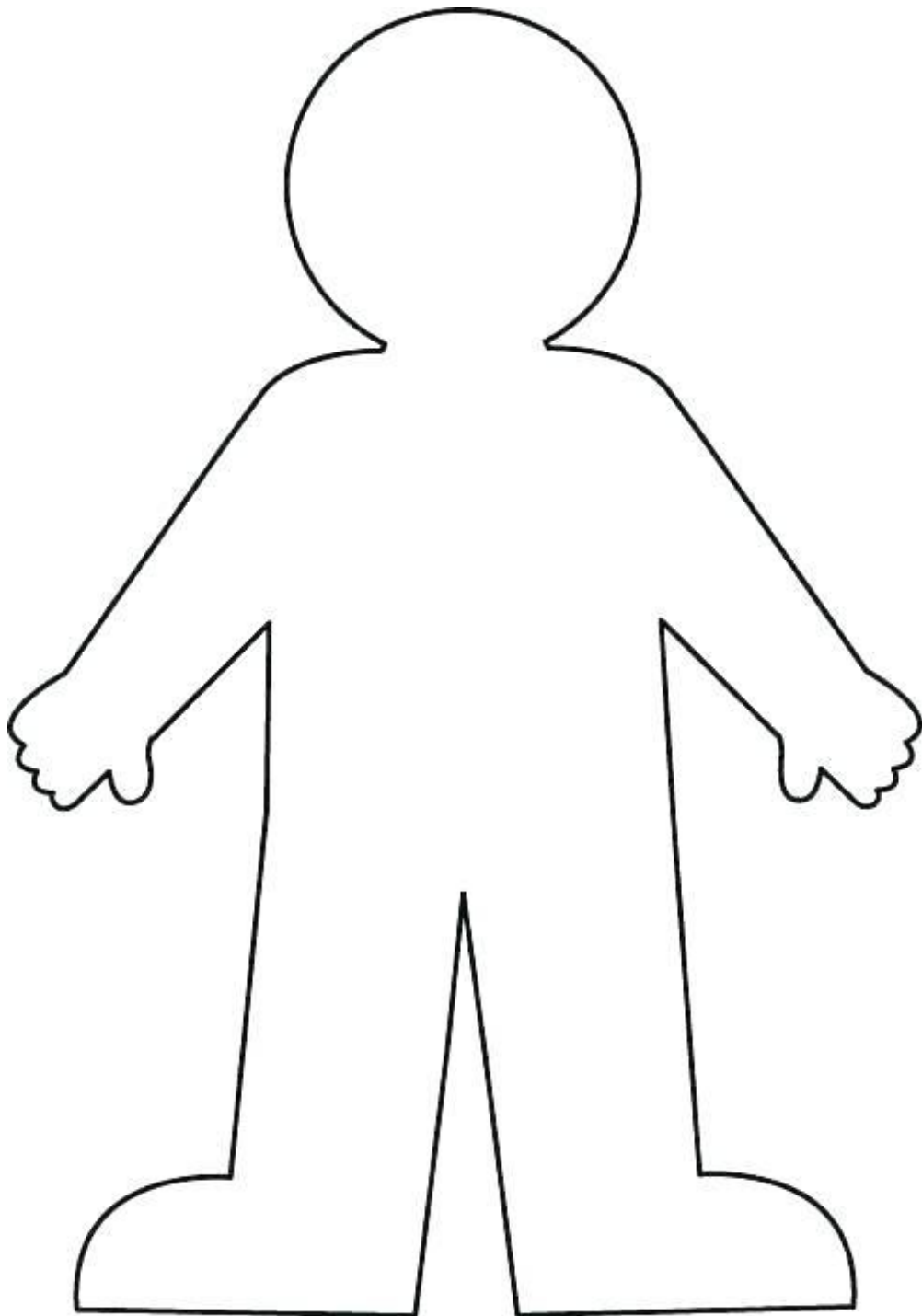
Učenici se nakon razgovora o priči, dijele u skupine. Najavila sam im da ćemo danas razgovarati o emocijama i učiti o njima. Svaka skupina je dobila jednu emociju. Njihov zadatak je bio nacrtati izraz lica kako se osoba osjeća kad je sretna, tužna, uplašena, ljuta, iznenađena i

kada koristi emociju gađenja. Uz to što su morali nacrtati izraz lica, trebali su i napisati kako se ta osoba ponaša i što radi, odnosno prikazati način kako ta osoba pokazuje određenu emociju. Učenici se povlače u skupine i razgovaraju te pišu različita ponašanja. Nakon određenog vremena u formaciji kruga smo razgovarali o emocijama. Svaka skupina je izlagala zadanu emociju. Jedna učenica osim što je ispričala o emociji koju je njezina grupa izvukla uz to je i demonstrirala izvučenu emociju. Slušajući jedni druge, saznali smo određene karakteristike učenika, tko što ne voli, kako reagira u određenim situacijama i sl.

Na kraju rasprave sam ih navodila: „Mi imamo pravo osjećati sve emocije, ali što nemamo pravo?“ Nakon mnoštvo ideja, jedna učenica je došla do posljednje i najvažnije, a to je da imamo pravo imati sve te osjećaje, ali nemamo pravo povrijediti druge zbog svojih osjećaja.

Prilog:

Srce koje je bilo izrezano kao slagalica.

**VRIJEME
ZA
LJUBAV**

5.3.3. Treći dan: pripovijedanje priče Zlatka Krilića „Titrica“

Treći nastavni sat (45 minuta) održan je u učionici pokusne skupine, 8. svibnja 2019. Priča koja je slijedila autora je Zlatka Krilića pod nazivom „Titrica“. Ishodi učenja nakon ovoga sata obuhvaćaju to da će učenici moći: razlikovati zamišljeni događaj od stvarnoga u priči, pripovijedati o stvarnome i zamišljenome događaju, stvarati priču prema poticaju (mapa „lik“) te samostalno se izražavati kroz različite didaktičke igre – lutkarsko predstavljanje. Metodički sustavi i pristupi su: interpretativno-analitički sustav, korelacijsko-integracijski i stvaralački. Nastavne metode i nastavni postupci: metoda razgovora, metoda pisanja, metoda uopćavanja, čitanja, metoda slušanja i metoda pripovijedanja. Oblici nastavnog rada su: individualni rad, frontalni rad i rad u manjim skupinama. Nastavna sredstva kod ovog nastavnog sata su izvorna literatura autora Zlatka Krilića i „Mapa Lik. Nastavno pomagalo koje sam koristila su natpis s učeničkim imenima.

Treći dan, nastavni sat započeo je odmah sjedenjem u krugu. Kada su se svi smjestili donijela sam u prozirnoj vrećici kamilicu. Njihov zadatak je bio pomirisati i probati pogoditi što je to. Svaki učenik je pomirisao cvijet kamilice. Ubrzo su shvatili što je to. Jedan učenik je rekao to je cvijet kamilice i koristi se za čaj te ukazao ostalim učenicima da bolje pogledaju cvijet. Nekima se miris jako svidio, a nekima baš i ne. Donijela sam cvijet kamilice koji se koristi za čaj i jako lijepo miriše. Prije pripovijedanje priče provjerila sam razumiju li značenje riječi podvig. Nakon toga slijedio je uvod u pripovijedanje: *Tako... sada se najprije udobno smjesti. Izaberi neko mjesto na kojem se dobro osjećaš. Ako ti više ništa ne smeta ili te ne opterećuje, jednostavno zatvori oči kako bi mogao bolje slušati...* Pripovijedala sam priču autora Zlatka Krilić, „Titrica“ uz glazbu „P.I. Čajkovski: Valcer cvijeća“. Jedan dječak je istaknuo kako zbog glazbe nije mogao pratiti priču. Ometala ga je. Za dojmove iz priče učenici su opet izjavili da je dobra, ali „Bakica zvana baba“ je bolja. Raspravljali smo o tome što im se najviše svidjelo, a što najmanje. Kada sam pokrenula priču o sličicama učenici su imali priliku objaviti što sve od sličica skupljaju i podijeliti to i s ostalima. Učenici su izložili bogati opus vlastitih sličica. Nakon toga, opisala sam im sljedeći zadatak.

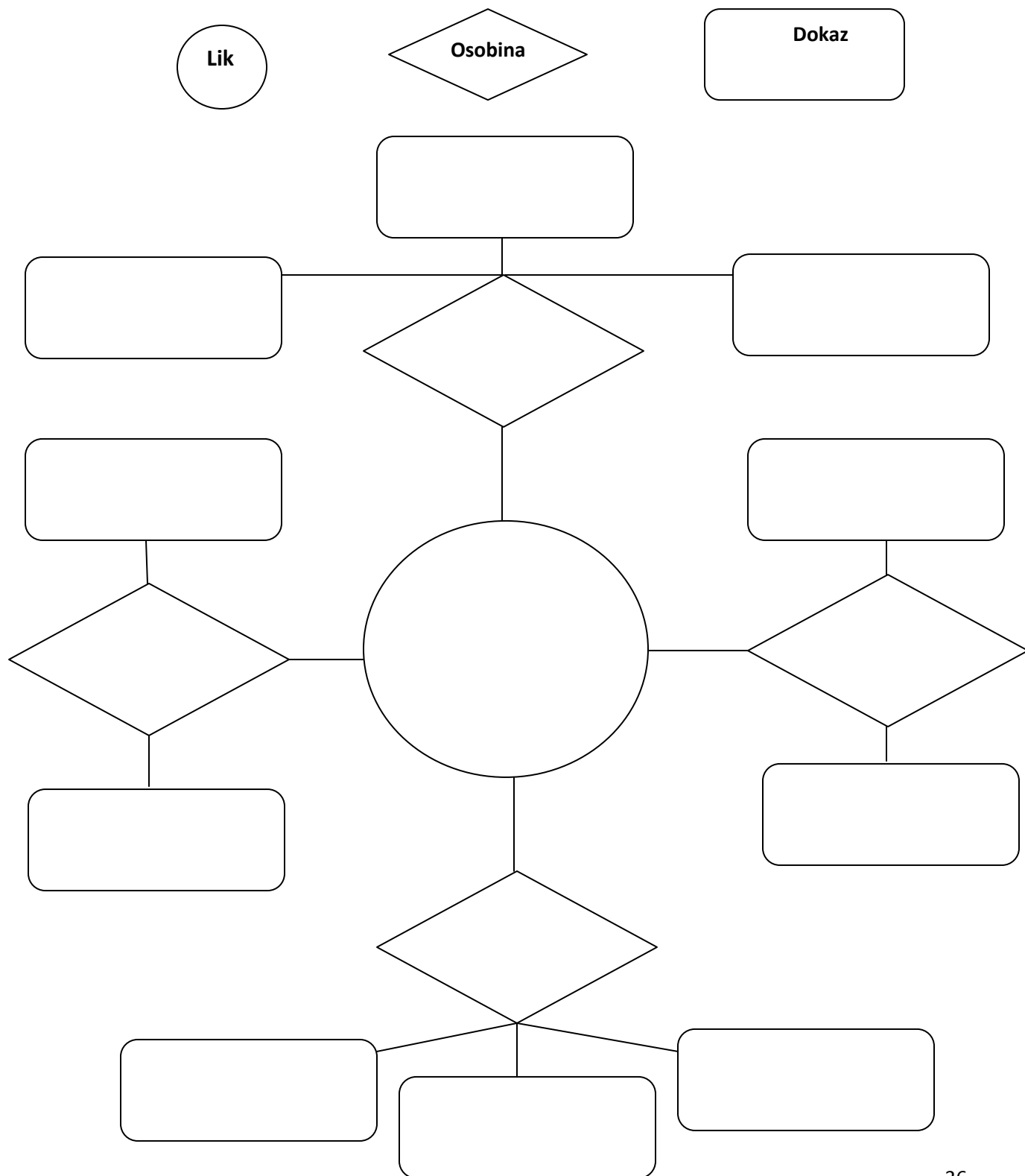
Svaka skupina je dobila zapakirani poklon u kojem su se nalazile lutke za ruku i lingvometodički uručak Mapa „lik“. Njihov zadatak bio je osmisliti ime lika i to ime napisati u krugu. Zatim su trebali izmisliti njegove osobine i potkrijepiti ih dokazima. Nakon što su to

napravili, izabrali su predstavnika koji će odglumiti zajedničkog lika iza platna. Učenici su ubrzo shvatili da su to likovi iz lektire za 2. razred „Medo Winnie zvani Pooh“ te su pojedine osobine sami osmislili, a pojedine grupe su korelirale s lektinom iz prošlog razreda. Nastali su likovi: „Bubi“, „Ori Washinton“, „Skočko“, „Alex“, „Winie Pu“ i „Miroslav“. Podignuli smo tepih i to nam je bila pozornica. Učenici su glumili svog izmišljenog lika ili lika iz lektire, a bili su jako uspješni i sretni zbog ovakvog načina rada.

U završnom dijelu nastavnog sata pospremali smo didaktičke igračke i učenici su izrazili želju da lutke ostanu njima. Međutim, glasali su za samo jednu lutkicu koja ostaje. Tako je gospodin Praščić, zvan „Bubi“ ostao u pokusnoj grupi.

Prilog:

Mapa “lik”

5.3.4. Četvrti dan: pripovijedanje priče Kęstutisa Kasparavičiusa „Bijeg“

Četvrti dan, 9. svibnja 2019. pripovijedala sam priču autora Kęstutisa Kasparavičiusa, priču „Bijeg“ u trećem razredu pokusne skupine iz nastavnog predmeta Hrvatski jezik. Vremensko trajanje nastavnog sata bilo je 45 minuta i održavalo se u učionici. Nakon nastavnog sata učenici će moći: razlikovati zamišljeni događaj od stvarnoga u priči, pripovijedati o stvarnome i zamišljenome događaju, nacrtati drvenim bojicama događaje u priči, imenovati dijelove radnje, prepričati radnju pomoću njihovih likovnih uradaka te se pomoću njih samostalno izraziti. Metodički sustavi i pristupi: interpretativno-analitički sustav, korelacijsko-integracijski i stvaralački. Nastavne metode i nastavni postupci: metoda razgovora, metoda pisanja, metoda uopćavanja, metoda pripovijedanja i metoda slušanja. Oblici nastavnoga rada: individualni rad, frontalni rad, rad u manjim skupinama. Nastavno sredstvo uključuje izvornu priču prethodno spomenutog autora i kronološki slijed priče, dok nastavna pomagala su natpisi s učeničkim imenima, prazni bijeli papiri, riječi koje se nalaze na papirima i drvene bojice. Iz ovoga proizlazi međupredmetna korelacija s nastavnim predmetom Likovna kultura: točka i crta.

Za uvodnu aktivnost, učenici su iz „čarobne kape“ tražili nepoznate riječi. Izvlačili su riječi: dremuckati, kuća, pas, čamiti, uzvrpoljiti i nekretnine. Sve nepoznate riječi koje su se nalazi u priči. Učenici su izvlačili riječi i komentirali značenje riječi. Na temelju tih riječi mogli su pretpostaviti što će se dogoditi u priči. Pokušali su pronaći i povezati dijelove, ali naravno nisu uspjeli otkriti točnu priču. Nakon toga slijedio je dio pripovijedanja priče. *Tako... sada se najprije udobno smjesti. Izaberi neko mjesto na kojem se dobro osjećaš. Ako ti više ništa ne smeta ili te ne opterećuje, jednostavno zatvori oči kako bi mogao bolje slušati...* Koristeći metodu pripovijedanja interpretirala sam priču „Bijeg“. Nakon što su učenici poslušali priču, pustila sam pola minute da se „dojmovi slegnu“ te da formiraju krug. Najviše im se svidjela kućica i pas, a najmanje to što je priča kratka i brzo je završila. Razgovarali smo o tome tko su likovi, kakva je kućica, što ona radi, na koji način je okolina djelovala na nju. Učenici su dobili redoslijed događanja u priči koji trebaju poredati prema točnom kronološkom redu. Posloženim kronološkim redom, podijelila sam ih u grupe po troje ili četvero, i svaka grupa je dobila jedan dio priče. Na temelju rečenica svatko je imao zadatak nacrtati dio u priči i ispričati koji je to dio. U grupama bilo je potrebno dogovoriti tko crta, tko boja, a tko će izlagati. Učenici su zalijepili na ploču uratke. Svaka grupa je ispričala što je nacrtala, koji dio u priči.

Nakon što su svi radovi na ploči, prozivala sam dobrovoljce koji su željeli prepričati priču prema slikama. Učenici su se samostalno javljali i uz malu pomoć ispričali priču do kraja.

Prilozi:

1. U jednoj krivudavoj ulici bila je mala bijela kućica koja je odlučila pobjeći.
2. Kućica se jako uzvrpoljila i izvukla se iz zemlje čitavim temeljima.
3. Osvrćući se u stranu, pozdravljala se sa susjednim kućama, nekima od njih čak ljubazno skidajući krov na pozdrav.
4. Vrativši se navečer s posla, ljudi nikako nisu mogli shvatiti kamo se nestale njihove kuće. Automobili su, kao mahniti, grozničavo vozili ulicama, ne nalazeći mjesto na kojem bi se napokon mogli zaustaviti.
5. Pas je ščepao kuću za nogavice hlača i dovukao je na mjesto. Tada su i druge ulice smjesta pohvatale svoje kuće, kao kakve kuniće koji su utekli na livadu rastrčati se. Grad se smirio i na ulicama je zavladao red i mir.
6. Samo su tu i tamo na kolniku ostali ležati izgubljen crijep i krhotina, slomljena televizijska antena i stari, začađen limeni dimnjak. A na raskrižju, nedaleko Kockarnice, u blatu je svjetlucalo nekoliko sitnih novčića. Nije li možda na tome mjestu švrljala banka?

5.3.5. *Peti dan: pisanje sastavka*

Posljednji nastavni dan bio je 10. svibnja 2019. u trećem razredu, pokusne skupine. Nastavni sati održali su se u učionici u predviđenom trajanju od 90 minuta. U sklopu nastavnog predmeta Hrvatski jezik. Učenici su imali zadatak oblikovati kraći sastavak s temama koje su dane na izbor. Učenici su tijekom dva školska sata oblikovali i pisali sastavak te ako su prije završili mogli su nacrtati nešto. Ovisno o želji učenika crtež je mogao biti vezan za priču, a i nije morao.

Ukratko smo ponovili koje smo sve priče poslušali. Najavila sam zadatak koji su trebali napraviti, a to je napisati svoju priču, odnosno sastavak. Prvo su trebali na sastavak napisati šifru koja se nalazi na poledini imena. Ukratko smo ponovili što svaki sastavak treba imati. Podijelila sam im papire na kojima su se nalazile tri teme od kojih su jednu trebali izabrati, zaokružiti i početi pisati. Njihov zadatak bio je napisati sastavak na jednu od zadanih tema ili ključnih riječi:

1. Moja kućica, moja slobodica
2. Putovanje u zemlju mašte
3. Obitelj, ljubav, putovanje, mašta, sunce

I odredi hoće li tvoj sastavak biti prema:

- a) istinitom događaju
- b) nestvarnom (izmišljenom) događaju

Ako im nije nešto bilo jasno, mogli su podignuti ruku i došla bih do učenika. Učenici su završili već nakon 60 minuta sastavak, te su predali. Zahvalila sam se učenicima i učiteljici na suradnji i susretljivosti.

Istoga dana sastavak sa svojom učiteljicom pisali su i učenici kontrolne skupine s istim temama te istim vremenskim okvirom.

6. ANALIZA

6.1. Kvalitativni dio istraživanja

6.1.1. Svrha i cilj istraživanja

Budući da je pripovijedanje priča vrlo važna aktivnost u nastavi Hrvatskog jezika jer pridonosi razvijanju osjetljivosti za književni izraz kod učenika, ono može biti važan poticaj i za pisano stvaralaštvo. Dosadašnja su istraživanja potvrdila da pri procesu pripovijedanja učenici i učitelji razvijaju pojedine literarne i jezične sposobnosti. Stoga je cilj ovog rada prikazati kako i koliko pripovijedanje priča može potaknuti učenike na pisano stvaralaštvo.

6.1.2. Hipoteza

H1: Učenici kojima se pripovijedaju priče bit će uspješniji u kompoziciji, pripovijedanju, rječniku i stilu, slovnici, pravopisu, razvidnosti kompozicije i slovopisu.

6.1.3. Uzorak ispitanika

U provedenom istraživanju sudjelovala su dva treća razreda jedne osnovne škole u Rijeci. Pokusnu skupinu kojoj su se priče pripovijedale činio je razred s 19 učenika, dok kontrolnu skupinu je činilo 24 učenika. Ukupan broj učenika je 43.

6.1.4. Mjerni instrument

U istraživanju smo prilagodili opisnik za vrednovanje sastavka: pripovijedanje; prema autorici Visinko (2010). Opisnik ukupno sadrži 16 bodova. U tom opisniku nalaze se svi dijelovi koji se odnose na sadržaj i kompoziciju sastavka, jezik i stil te na izgled sastavka.

Tablica 2: OPISNICI ZA VREDNOVANJE SASTAVKA: PRIPOVIJEDANJE

1. Sadržaj i kompozicija sastavka	Bodovi	Opisnici
kompozicija sastavka	2	Zastupljeni su svi dijelovi kompozicije (uvodni, središnji i zaključni dio). Postignuta je cjelovitost teksta.
	1	Nedostaje jedan od temeljnih dijelova kompozicije.
	0	Nema kompozicije. Izlaganje je nesređeno. Tekst nije cjelovit.
pripovijedanje	3	Potpuno ostvareno pripovijedanje. Sastavak je izvoran. Tematsko-motivska razrađenost ostvarena je učenikovim izvornim jezičnim konstrukcijama i kombinacijama.
	2	Djelomično ostvareno pripovijedanje koje nije dostatno razrađeno. Izvornost je postignuta djelomično (dio sastavka ili samo jedan ili nekoliko motiva).
	1	Djelomično ostvareno pripovijedanje koje nije dostatno razrađeno. U sastavku se zapažaju dijelovi preuzeti iz nekih drugih izvora.
	0	Pripovijedanje prema poticaju nije ostvareno. Sastavak mi po čemu nije originalan.
2. Jezik i stil	Bodovi	Opisnici
rječnik i stil	3	Rječnik je bogat. Zapaža se funkcionalan izbor i uporaba riječi i izraza. Utvrđuje se potpuna ulančanost rečenica. Zapaža se punoća izraza, skladno izražavanje. Misao je stilski jasno uobličena.
	2	Rječnik je djelomično razvijen. Zapaža se površnost, ponegdje nefunkcionalnost u izboru i uporabi riječi i izraza. Utvrđuje se pretežna ulančanost rečenica. Sastavak je stilski nedostatno sređen, tematsko-motivski nedostatno razrađen.
	1	Rječnik je siromašan. Zapaža se nefunkcionalna uporaba riječi i izraza. Rečenice pretežno ili uopće nisu ulančane. Pisanje je stilski nesređeno.
	0	Rječnik je izrazito siromašan. Zapaža se nefunkcionalna uporaba riječi i izraza. Rečenice pretežno ili uopće nisu ulančane. Pisanje je stilski nesređeno.
slovnica	2	Utvrđuje se potpuna točnost u pisanju riječi i rečenica.
	1	Utvrđuje se pretežna točnost u pisanju riječi i rečenica.
	0	Utvrđuje se pretežna ili potpuna netočnost u pisanju riječi i rečenica.
Pravopis	2	Utvrđuje se potpuna točnost u primjeni pravopisnih pravila.
	1	Utvrđuje se pretežna točnost u primjeni pravopisnih pravila.
	0	Utvrđuje se pretežna ili potpuna netočnost u primjeni pravopisnih pravila.
3. Izgled sastavka	Bodovi	Opisnici
razvidnost kompozicije sastavka	2	Razvidni kompozicijski dijelovi sastavka u skladu su s kompozicijom.
	1	Razvidni kompozicijski dijelovi sastavka nisu u skladu s kompozicijom.
	0	Nisu razvidni kompozicijski dijelovi sastavka.
slovni sustav	2	Učenik rabi rukopisno pismo. Utvrđuje se točnost u oblikovanju slova.
	1	Učenik rabi rukopisno pismo. Utvrđuje se nepreciznost ili netočnost u oblikovanju slova.
	0	Učenik ne rabi rukopisno pismo.

6.1.5. Rezultati

Aritmetička sredina pokusne skupine kojoj su se pripovijedale priče je 10,74 boda, dok je aritmetička sredina razreda kojem se nisu pripovijedale priče 10,67 boda. Oba razreda prema aritmetičkoj sredini su približno jednaki. Gledano u cjelini za 0,07 su bolji učenici kojima su se pripovijedale priče. Prema kompoziciji, učenici kojima se priče nisu pripovijedale ostvarili su rezultat 1,67, dok učenici kojima su se priče pripovijedale 1,47. Kod elementa pripovijedanje kontrolna skupina ostvarila je rezultat od približno 2,33, dok pokusna skupina je ostvarila 1,95. Na području rječnika i stila učenici koji nisu slušali priče (kontrolna skupina) imali su opet bolji rezultat od 2,08, dok pokusna skupina ostvarila 1,58. Na području slovnice, učenici pokusne skupine ostvarili su bolji rezultat 1,63, dok učenici kontrolne skupine su ostvarili 1,54. Aritmetička sredina kod pravopisa učenika kontrolne skupine iznosi 1,083, a kod učenika pokusne skupine iznosi 0,79. U razvidnosti kompozicije dolazi do značajne razlike. Učenici kojima se priča nije pričala ostvarili su 0,16 dok kod učenika kojima se priča pričala ostvarili su 1,42. Slovopis je bolje ostvaren kod učenika pokusne skupine približno 1,89, dok kontrolna skupina je ostvarila 1,79.

Tablica 3: Prikaz rezultata prema opisnicima za vrednovanje sastavka

	POKUSNA GRUPA	KONTROLNA GRUPA
KOMPOZICIJA	1,47	1,67
PRIPOVIJEDANJE	1,95	2,33
RJEČNIK I STIL	1,58	2,08
SLOVNICA	1,63	1,54
PRAVOPIS	0,79	1,083
RAZVIDNOST KOMPOZICIJE	1,42	0,16
SLOVOPIS	1,89	1,79
ARITMETIČKA SREDINA RAZREDA	10,74	10,67

6.1.6. Rasprava

Hipoteza se opovrgava. Učenici kojima su se priče pripovijedale pokazali su bolje rezultate u slovnici, razvidnosti kompozicije i slovopisu. Učenici kojima se priče nisu pripovijedale pokazali su bolje rezultate u kompoziciji, pripovijedanju, rječniku i stilu i pravopisu. Nema velikog odstupanja između ovih dvaju razreda. Učenici pokusne skupine su imali bolju kompoziciju teksta s obzirom na učenike kontrolne skupine. Mogući je razlog tomu što učenici nisu prethodno ponovili dijelove sastavka. Jedino se troje učenika od dvadesetčetvero prisjetilo pravilne kompozicije sastavka. Maksimalan broj bodova dobio je učenik u kontrolnoj skupini (kojem se priče nisu pripovijedale).

6.1.7. Zaključak

Ovakvo istraživanje treba provesti na većem uzorku kako bi krajnji rezultat bio što točniji. Iako, rezultati učenika ovise o brojnim faktorima koji utječu na njih, od atmosfere do vlastitih stavova, osobina, faktora okoline, poticajnih učitelja, roditelja itd.

6.2. Kvantitativni dio istraživanja

6.2.1. Biranje naslova sastavka i odabira događaja

Učenici su najviše birali sastavke pod naslovom *Putovanje u zemlju mašte*. U kontrolnoj skupini za taj izbor odlučilo se njih 17 od ukupno 24 učenika, dok u pokusnoj skupini 13 učenika od ukupno 19. Za sastavak pod naslovom *Moja kućica, moja slobodica* odlučilo se 3 učenika iz pokusne skupine i 5 učenika iz kontrolne skupine. Učenici su najmanje birali sastavak koji u sebi sadrži ključne riječi *Obitelj, ljubav, putovanje, mašta, sunce*. Taj naslov izabralo je 3 učenika iz pokusne skupine i 2 iz kontrolne. Učenici su imali zadatak odabrati je li njihov sastavak prema istinitom događaju ili nestvarnom (izmišljenom) događaju. Većina učenika odlučila se za nestvarni (izmišljeni događaj), iz kontrolne skupine njih 19 učenika, a iz pokusne skupine njih 17. Samo dvoje učenika iz pokusne skupine se odlučilo za istinit događaj, a iz kontrolne 5 učenika.

6.2.2. Broj pojava za riječi dom i putovanje

Pojavnica u obliku kuća, kućica, dom iznosi kod pokusne skupine iznosi 1,16, dok učenicima u kontrolnoj skupini iznosi 2,21. Učenici kojima se pričala priča koristili su više termine putovanje, put, oputovati njihov prosjek iznosi 1,32, dok učenicima koji nisu slušali priče iznosi 0,75.

6.2.3. Broj riječi i rečenica

Broj rečenica kod učenika koji su slušali priče iznosi 18,84, dok prosječan broj riječi je 179,37. Broj rečenica učenika koji nisu slušali priče je prosječno 14,48 a broj riječi iznosi 177,38.

Tablica 4: Prikaz pojava te broja riječi i rečenica

	POKUSNA SKUPINA	KONTROLNA SKUPINA
Broj pojava riječi dom	1,16	2,21
Broj pojava riječi putovanje	1,32	0,75
Broj rečenica	18,84	14,48
Broj riječi	179,37	177,38

Napravljen je T-test. Koji nam ukazuje na sljedeće podatke: Jedina značajna razlika ($P < 0,05$) je u broju pojava putovanje koje je veće u pokusnoj skupini. Doduše i broj rečenica je umalo značajno ($P = 0,052$) veći u pokusnoj grupi. Za pojavnicu dom i broj riječi nema razlike. To je bilo i očekivano jer je većina u pokusnoj grupi izabrala naslov „Putovanje u zemlju mašte“.

6.2.4. Broj natuknica

Broj natuknica (asocijacija) se odnosio samo na pokusnu skupinu. Kako bi pratili razvoj rječnika, prva nastavna aktivnost na početku nastavnog sata bila je pisanje asocijacija na temu „dom” i „putovanje”. Prosječan broj natuknica za učenike pokusne grupe za pojam dom je 5,78, a za pojam putovanje je 5,79. Ovim dijelom smo otvorili mogućnost daljnjeg istraživanja u ovom razredu i praćenje njihovog dugogodišnjeg rada na području rječnika.

6.3. Emocionalne riječi

Emocionalnim riječima smatramo sve one riječi koje smo spominjali tijekom interpretacija priča, one koje su učenici upotrijebili u svom sastavku te riječi za koje su učenici vezani. Učenici su u svojim sastavcima lijepo uklopili riječi kao što su međed, kućica i baka. To su sve pojmovi koje vežemo uz prvu priču *Bakica zvana baba*. Jedna od učenica je u svom sastavku nabrojala osjećaje, one osjećaje koje sam im spominjala prilikom interpretacije priče *Vrijeme za ljubav*. U priči *Bijeg* spominju se mjesec i kuća koji namiguju te stvari koje lete. Priču *Titrica* interpretirali smo na malo drukčiji način. Učenicima sam donijela lutkice s kojima su glumili. Osobito se istaknula jedna učenica koja je svom liku, klokanu, dala ime Kunić Skočko te o njemu napisala sastavak. Uz Kunića Skočka u sastavku je koristila i gore navedene riječi iz priče, stvari koje lete te je ubacila lik Plavog Tintilinića. Lik Plavi Tintilinić sam nadjenula jednom učeniku u šali jer je imao plavu majicu.

Dvije učenice su koristile riječi koje također, smatramo emocionalnim riječima, ali nisu vezane direktno uz priče. Koristile su u sastavcima ime Soy Luna. Soy Luna je glavni lik iz argentinske serije za tinejdžere. Učenica je lik prilagođavala svojoj priči i davala su mu nove osobine te je tako postigla kreativnost i maštovitost dok je druga učenica prepričavala seriju.

Slika 1: Prikaz snažne kućice koja je pobijedila medvjeda

Slika 2: Djevojčica sa svojim ljubimcem „Skočkom”

Slika 3: Djevojčica prikazuje različite osjećaje

7. ZAKLJUČAK

Priče su ono što naš život čini vrijednim življenja. Priče su ono što naš život čini ljudskim

Richard Kearney⁷

Iako je istraživanje provedeno na malom uzorku i u kratkom vremenu zaključujemo da smo svojim radom i pričama ostavili trag na učenicima. S obzirom na mali broj radnih dana (četiri dana pripovijedanja i jedan dan pisanja sastavka) uslijedile su intenzivne pripreme za pronalazak adekvatnih priča, nastavnih sredstava i pomagala, metoda rada i mogućnost učiteljica da ustupe nastavne sate potrebne za izvedbu. Istraživanje je provedeno kontinuirano, dan za danom. Nakon provedenog istraživanja možemo zaključiti da su učenici pokusne skupine više iskazali u slovnici, slovopisu i razvidnosti kompozicije. Kada bismo mogli svaki dan tijekom jednog semestra pričama doticati učenike, to bilo bi izvrsno. Učenički kontinuirani rad i napredak bi se mogao pratiti. Mjesta za napredak uvijek ima. Pripovijedanje priča o putovanju, letećoj kući, boravak kod prijateljice pojačava sugestije ka određenoj temi. Prema učeničkom odabiru naslova za svoj sastavak, možemo uvidjeti da učenici obje skupine pokazuju afinitet prema naslovu „Putovanje u zemlju mašte“. Učenici pokusne skupine više biraju tu temu od učenika kontrolne skupine. Njihovi sastavci pokazuju i korištenje većeg broja pojava kao što su putovanje, put, otkrivanje i ukupnog broja riječi. Ako se netko od budućih absolvenata bude želio baviti poboljšavanjem učeničkog rječnika pomoću asocijacija, odnosno natuknica, može provjeriti koliko su učenici pokusne grupe napredovali u roku od godine dana. Nakon pet radnih dana ponoviti iste asocijacije na istu temu ne bi bilo moguće jer bi se učenici dosjetili istih pojmova.

---

⁷ U knjizi *Pričanje priča – stvaranje priča*, autorice Vladimire Velički, str. 13.

8. PRILOZI

Prilog 1:

Priča *Bakica zvana baba*, autora Zlatka Krilića iz njegove knjige *Šaljive priče i priče bez šale*.

BAKICA ZVANA BABA

- Pozivam te u goste – reče mi Josip Brdar, zvan Silos. Njegov me poziv začudio. Nisam se čudio zbog toga što bih bio s njim u svađi. Nisam se nikada s njime svađao, jer je bio najjači u razredu. Nije da je Silos nedruželjubiv, pa da sam se zbog toga čudio. I te kako je on volio druženja, čitave je dane bio s dečkima na ulici. Nije da on i ja nismo bili prijatelji, pa da sam se zato čudio pozivu. Prijatelji smo, dobri prijatelji. Prošlog je ljeta bio moj gost u našoj vikendici. Ništa od toga nije bio razlog mom čuđenju. Razlog je bio taj što Silos nikada nikoga nije pozvao doma. Čak ni na rođendane. Počastio bi nas u školi ili u parku iza škole, ali nikada nas nije pozivao u stan. Nije nas to smetalo jer smo znali zašto nas ne poziva. Živio je, naime, u jako malom stanu. On, starija sestra, mlađi brat i još mlađa sestra uz mamu i tatu živjeli su u stanu koji je imao samo dvije sobe. Zbog toga nas nije zvao. Nije bilo mjesta u njegovu stanu. Silos nije skrivao da zavidi onima koji imaju svoju sobu. Sobu samo za sebe i svoje stvari. – Kada bih ja mogao – ponekad se žalio – makar u kupaonici biti pet minuta sam. Eto, zbog toga me začudio njegov poziv. – Pozivaš me u goste? – rekoh. Htio sam provjeriti da nisam krivo čuo. – Da – isprsi se on – ovoga ljeta u Liku. – U Liku? – Jest – djelovao je sretan. – Vodim te k svojoj babi. – Psst! – prekinuo sam ga da netko ne bi čuo. Osvrnuo sam se i, na svu sreću, nikoga nije bilo u blizini. Nitko nije mogao čuti kako govori o svojoj baki. – Što ti je? – gledao me. – Nemoj tako govoriti o baki – rekoh – mogao bi netko čuti. – Što sam krivo rekao? – Rekao si – pridem mu sasvim blizu i šapnem na uho – rekao si *baba*. – Baba? – ponovi on glasno. – Tiše! Da, to si rekao. Pa? Što je tu čudno? – Kako možeš baki reći baba? Stresao sam se od pomisli što bi bilo kad bih ja svojoj baki rekao *baba*. Užas. Uvrijedila bi se. Naljutila. Tko zna što još. Mogao sam joj reći: bako, bakice, gros mama, omama, stara mama, može i nona, ali *baba*...to nisam smio. *Baba* se moglo reći samo za Baba Rogu ili za neku zlu babu iz priča. Svoju baku nazvati babom, to je nešto drugo. Strašno. – Kako je mogu nazvati babom? – čudio se Silos. – Pa, ona je moja baba. Kako bih je drugačije zvao? – Baka. – Baka!? – počeo se smijati. Da svojoj babi kažem *bako*, ona bi...ona bi mislila da sam bolestan, da je zafirkavam. Štapom bi me dohvatila. Nisam

mu mogao objasniti da se tako ne smije govoriti o starijima. Pristao sam da idem k njegovoj baki, a i roditelji su me pustili kad sam ih pitao. Došlo ljeto, završila nastava i mi krenuli u Liku. Išli smo vlakom, pa autobusom, pa onda dugo, dugo pješice. Silsov tata nosio je dva kovčega, Silos torbu, a ja jedva nosio sebe. Na svu sreću, zaustavio se jedan susjed koje je poznavao Silosovog tatu, pa nas je povezao traktorom. – Dečki, imate jedan specijalni zadatak – reče nam Silosov tata kad smo bili nadomak cilju. – Morate nagovoriti babu da se ove jeseni preseli k nama. Babu!? I on je rekao *baba*. Nisam mogao to ne primijetiti. Sramota da tako govori za svoju mamu. – Neće se baba Manda dati iz svoje kuće – reče traktorist. – Tvrda je ona kao sjekira kad nešto odluči. Ovo je bilo previše za mene. Ovdje svi vrijeđaju jednu baku. Čekao sam kad će Silosov tata skočiti na susjeda. Njegovu mamu, Silosovu baku, nazvao je baba Manda. Prvo baba, a onda još i Manda. Nisam mogao shvatiti što gospodin Brdar čeka. Zašto ne skače i ne hvata ovoga za prsa, pa ga natjera da se ispriča. Ništa od toga nije učinio. – Znam da će biti teško – samo je tužno rekao – ali nije više za nju da samuje ovdje zimi. Kod nas bi joj bilo toplo, imali bismo je na oku, a i ona bi imala svoje unuke na oku. Tako su oni razgovarali kako bi za babu Mandu bilo najbolje da prijeđe u grad, a meni više ništa nije bilo jasno. S jedne strane, tako su je ružno nazivali, a s druge su se brinuli kako će sama u ovoj vrleti kad zapadne snijeg, što će ako se razboli. Vrijeđaju je pogrđnim imenima, a u isto je vrijeme vole, brinu se za nju. »Možda je«, pomislio sam, »Silosova baka stvarno neka baba. Zato je svi tako i zovu. Zato im to nije čudno. Možda je baba Manda nešto kao i Baba Roga.« Pokušao sam je zamisliti. Prema svemu što sam čuo o njoj, mora da je visoka dva metra, sijeća očima i nosi sjekiru. Smije se glasno. Nema nijednog zuba, možda samo jedan, i to očnjak. Možda ima i gavrana na ramenu. Što sam je zornije zamišljao, to mi je sve više bilo žao što sam došao ovamo. Stigli smo pred drvenu trošnu kuću. Silos je odmah skočio s traktora i pojurio uzbrdo, prema kući. – Baba, oj baba! – vikao je. Iz kuće je izašla baba Manda. Imao sam što vidjeti! Baba Manda bila je upravo suprotno od svega što sam očekivao. Bila je to vrlo niska, krhka starica, veselih, živahnih očiju i širokog osmijeha. Prava bakica. Bakica. Nikakva baba. Već sam povjerovao da je jednaka kao i moja baka, kad me njene riječi zbune. Moja bi baka, naime da sam joj tako došao u goste, rekla: – Vidi ti momčića! Dođi bakici. – Vid ti momčene! – rekla je Silosova baka. – Dođi, momčno, svojoj babi Mandi. Zatim je pogledala mene. – A koja ti je ova junačna? – rekla je. – To je moj prijatelj, Zlatko. – Dođi, junačno, svojoj babi Mandi. Koliki li ste, vid, prave muškarčne. Nego, hajdučne, jeste li ogladnili babi Mandi putem? A jašta ste. Daj meni tu torbetinu, a vi, junačne,

brzo operite ručetine u ovoj vodurni, pa sjedajte za stočnu. Eno, baba već postavila sirčene i varenčne. Bilo mi je čudno slušati bakicu koja tako govori. Moja bi baka to rekla ovako: - Operite rukice u onoj vodici, pa sjednite za stolčić. Sjeli smo za stol u hladu ispred kuće i jeli. Kasnije smo razgovarali s babom Mandom sve do noći. Nastavili smo i kad se spustila noć, a ja sam se osvrtao na svaki šum o svaki zvuk iz obližnje šume. Ta se šuma nikako ne bi mogla nazvati *šumicom*. Siguran sam da bi je i moja baka nazvala *šumetinom*. – Ima li tu vukova? – rekoh tiho. – Nema vukova – reče Silosova baka, zvana baba Manda. – Ima samo vučna. Eto jedan iza tebe! – Gdje!? – skočio sam i sakrio se iza nje. – Šali se – reče Silos, a baka se vragolasto smijala. Toliko se iskreno smijala da se nisam uspio uvrijediti, Počeo sam se i ja smijati. – Stvarno nema? – rekoh vraćajući se na svoje mjesto. Ima tu vučna i međeda, a ne boj se, moćno, neće sad, nego dođu kad stisne zimurna, pa zapadne snježna. – Onda dođu? – Dođu, ali imam ja onu sikirčnu, pa kad raspalim vučnu među očetne... Stisnuo sam se bliže bakici i slušao njene priče o vukovima, medvjedima, doživljajima iz prošlosti i događajima iz ovog kraja. – Junačne moje, ajmo u kućicu – rekla je na kraju. Već sam se donekle privikao na njen način govora. Zato mi je u ušima odjekne kao prasak umanjena koju je rekla. *Kućica!* U danima koji su slijedili mnogo smo vremena provodili razgovarajući. Nije u njenoj kući bilo ni televizora ni radija, pa smo razgovarali. To smo činili ujutro za doručkom, po danu dok smo čuvali ovce, popodne za stolom ispred kuće i dugo u noć u kući. U svim razgovorima, svih dana koliko sam bio kod nje, ni jednu drugu umanjenu nije izustila. Jedino je svoju kuću uvijek zvala kućicom. Kad ne bi ona pričala dogodovštine, mi smo njoj pričali kako je lijepo i toplo živjeti u gradu i kako se mora ove jeseni preseliti. Nagovarali smo je i mamili. Nismo uspjeli. – Momčne, slušam vas ja i znam zašto govorite – rekla je na rastanku – al' nema života babi Mandi bez njene kućice.

Ponovni susret

Prošlo je nekoliko godina od tada. Silos i ja već smo dobivali prve dlake ispod nosa, kad se baba Manda ipak preselila u grad. – Pita za tebe – rekao mi je Silos. – Dođi je pozdraviti. Bio sam radostan zbog ponovnog susreta. Ušao sam u njihov stan donoseći svojoj dragoj bakici, zvanoj baba, buket cvijeća i kavu. Očekivao sam njene živahne oči i širok osmijeh, ali nisam ih zatekao. Bila je snuždena i nekako još manja, sitnija. Kao da ju je stiskao ovaj tijesni stan i neki čemer koji je donijela sa sobom. – Junačno – zagrlila me – došla baba Manda jer nema više kućice. – Kako nema? – Nisu ti rekli? – reče tužno. – Došle iz šumetne neke zlotvorčne i zapalile kućicu.

Projuri mi tada kroz glavu da sam u posljednje vrijeme viđao na televiziji zgarišta i ruševine, ali mislio sam da se to događa negdje daleko. Nekim drugim ljudima, nekim drugim kućama. Ne mojoj bakici zvanoj baba. Ne njenoj kućici.

Prilog 2:

Priča *Vrijeme za ljubav*, autorice Đurđice Stuhldreiter iz njezine knjige *Pričam ti priču*.

VRIJEME ZA LJUBAV

Postoji li osnovnoškolka koja još nikad nije bila zaljubljena? Mislim, onako ozbiljno. Ne računajući dječje ljubavi iz vrtića. E, pa vjerovali ili ne, postoji! Istina, takve su biljke rijetke, ali znam da ih ima jer i ja sam jedna od njih. Kako baš nije ugodno biti bijela vrana ili crna ovca, odlučila sam se i ja zaljubiti. Pitate se zašto? A poslušajte samo ovaj razlog. Dogovorimo se Ivana, Tomislava i ja da ćemo učiti za test. No umjesto u svijet znanja, one zaplove u romantične vode. – Jutros ulazim u školu i naletim baš na njega. Tako me pogledao... Tomislava nestrpljivo prekida Ivaninu priču. – Čula sam da se Krešo raspitivao za mene. – Kakve Luka ima oči – ubacuje se opet Ivana. – Jedva čekam Sanjin rođendan. I Krešo je pozvan pa... Slušam ih pa se sjetim kako se kaže da je ljubav slijepa. Meni se čini i da je gluha. Ove su cure toliko zaljubljene da uopće ne slušaju jedna drugu. Svaka veze svoju priču, a učenje prepuštaju meni. Ja ionako nemam što reći o ljubavnim pitanjima. Razumijete li sada moju odluku da se i ja zaljubim? Ako ništa drugo, tada ću bar imati o čemu razgovarati sa svojim zaljubljenim prijateljicama. No to je lakše reći nego ostvariti. Jer kada sam pogledala oko sebe i potražila neku zgodnu osobu, vidjela sam samo male šašave klince, bubuljičave i nezgrapne, grozno neugledne, ili tipične štrebere, ili... Riječju, u mojoj blizini nije postojao nitko pogodan da bude objektom ljubavi jedne cure poput mene. A onda, jednoga dana, u mojem poštanskom sandučiću stvori se pismo. Ostala sam kao prikovana od iznenađenja jer je to bilo pravo ljubavno pismo, točnije pjesma posvećena meni. Naravno da sam ga odmah pokazala Ivani, mojoj najboljoj prijateljici. – Ma je li on to ozbiljno? – čudila se ona. – Kakve su to gluposti? Još je jednom pročitala pjesmu i znalački zaključila. – To je neki uvrnuti tip čim piše pjesme. Za mišljenje smo se obratile i njezinom starijem bratu Dadi koji je baš nailazio. – Dado, kakvi su to dečki koji pišu pjesme? Ali on je bio stariji od nas za čitavu godinu i nije mu se dalo objašnjavati s balavicama. Samo je šutio i nastavio svojim putem. Pošiljke su nastavile stizati na moju adresu. U njima uvijek stihovi koji su curama i meni služili kao zabava. Okupili bismo se kod Ivane, stavile kockice ispred sebe i počele s čitanjem. Bilo je to bolje od gledanja televizije jer se svaki stih mogao začiniti smijehom i zafrkancijama. No jednoga je dana puklo. Dado se iznenada baš dobro naljutio dok smo mi brbljale i glumatale čitajući novo pismo. Upao je među nas i dreknuo. – Šta vi, balave

glupače, znate o pjesmama? Smijete se nečemu što je sasvim ozbiljno. Naglo smo ušutjele i zagledale se u njega. – I ne treba se rugati nečijim osjećajima – uzviknuo je tako bijesno da su se svi zvukovi oko nas stišali. A onda se okrenuo prema meni: - Mogla si i odgovoriti na bar jedno pismo, a ne se samo rugati. Uostalom, što se drugo može i očekivati kad se zaljubiš u jednu takvu... Mi smo ga zapanjeno gledale, a onda se njegova sestra odvažila i zapitala: - Dado, zar si ti pisao sva ta pisma? On se zacrvenio kao rak. Ili kao rajčica, ili žarki mak u žitu, ili sunce na zalasku. Potom je nešto promućao i izjurio iz sobe. A dok je bio tako crven, ja sam odjednom primijetila da ima oči plave kao proljetno jutro i zaključila da bih mogla odgovoriti na ona pisma. Pa znam i ja pisati pjesme, zaboga!

Prilog 3:

Priča *Titrica*, autora Zlatka Krilića iz njegove knjige *Šaljive priče i priče bez šale*.

TITRICA

Tko spasi nečiji život, učinio je veliki podvig. – Tko spasi nečiji život – rekla je moja baka – spasio je odmah dva života. – Kako? – rekoh. – Uz spašeni život, spasio je i svoj – smiješila se baka – ispunio ga je smislom. Ja sam uvijek želio učiniti neki povig, ali nisam imao prilike. Bolje reći, nisam znao prepoznati priliku. Tražio sam je na pogrešnim mjestima. Nije mi pomoglo što sam u zoološkom vrtu uvijek bio spreman oteti poneku djevojčicu iz lavljih ralja. Lav je lijeno ležao iza rešetaka, a djevojčice nisu zalazile i njegov kavez. Nisam imao prigode spasiti dječaka iz nabujale rijeke. Na izlete uz rijeke išli smo samo za lijepih dana, a kada bi rijeke nabujale, nisu me vodili. Nisam bio bolje sreće ni s vlakovima koje bih spasio od jurnjave u provaliju. Svoja nastojanja da učinim podvig nisam ograničavao samo na ljude. Htio sam spasiti bilo čiji život. Pokušavao sam spasiti posljednji primjerak neke životinjske vrste kojoj prijeti izumiranje. Bio bih zadovoljan i s biljkom koja se nalazi u jednakoj opasnosti, ali za to bih morao malo bolje poznavati biljni i životinjski svijet. Od izumrlih životinja znao sam samo za dinosaure, ali nisam susreo niti jednoga. Da jesam, odmah bi ga spasio. Nisam imao sreće. Mislio sam da nemam, a u isto vrijeme nisam znao čuti i prepoznati pozive u pomoć, molbe za spašavanje stotine života, koji su se lagano gasili i kojima je prijetilo izumiranje. Istina, to je malo drukčiji oblik života i umiranja. Ali, koliko god bio drukčiji, ipak je život. Upoznao sam ga tek ovoga ljeta. – Naberi mi titrice – rekla je baka pružajući mi nevidljivu drvenu kutiju s dugačkim drškom. Na donjem kraju kutije, gusto kao češalj, bili su zabodeni čavli bez glave. – Koga? – rekoh zbunjeno. – Što da ti nabereš? – Titrice – reče baka – za čaj. – Titrice? – Da. – Nemam pojma što je to. – Puna ih je livada. Evo, ovo je titrica – pokazala mi je cvijet kamilice. – A, misliš kamilicu? – Ne, mislim titricu. Kamilica je tuđa riječ. Nije li naša riječ, titrica, ljepša? Gledaj, kao da cijela livada titra. Zbog te kamilice naša će riječ zauvijek nestati. Umrijet će jer su riječi žive samo ako ih netko govori. – Nabrat ću ti titrice – rekoh i odlučih spasiti *titricu* od zaborava i umiranja. Govorit ću je svima, možda je još netko prihvati. I ne samo to, odlučio sam postati tragač za riječima kojima treba spasiti život. Dosada sam skupljao razne stvari. Ovisno o mojoj dobi i trenutnoj modi. Kad sam bio mali-mali, skupljao sam štapove, kamenje i kartonske kutije. Onda sam počeo donositi doma sve životinje koje bih uhvatio. Psa lutalicu, susjedinog mačka, kišne

gliste i razne bube. Potom sam skupljao kutije *Happy meala*. Sličice *Životinjskog carstva* skupljao sam u prvom razredu, ali prije nego što sam uspio popuniti ijednu cijelu stranicu, svi u mom razredu počeli su skupljati sličice *Kralja lavova*. I ja sam počeo skupljati *Kralja lavova*. To se brzo promijenilo u *Huga*, pa u nogometaše sa svjetskog prvenstva, pa u naljepnice tetovaže, što se ubrzo promijenilo u nešto novo. Skupljanje riječi bit će moj trajni hobi, neće se nikada promijeniti. Čak sam i Andriju nagovorio da i on postane sakupljač-spasilac riječi. Njegov djed nam je otkrio još jednu. – Kako se kaže suprotno od gladan? – pitao nas je. – Sit – rekoh. – A kako se kaže suprotno od žedan? – Andrijin se djed pobjednički smješkao. – Žedan? – razmišljao sa. – Napit. – Neće biti. To ti je kao pijan – smješkao se i dalje. – To nije suprotno od žedan. – Kaže se... – razmišljao je i Andrija – kaže se *nisam žedan*. To je kao *nisam gladan*, a ne *sit*. – Napojen – reče Andrija. – Stoka se poji, a ne ljudi. Nije ni to. – Predajem se – priznadoh poraz. – I ja – ni Andrija nije mogao ništa smisliti. Djed nam nije htio reći odgovor. Pustio nas je da ga tražimo sve do večeri. Razmišljali smo, gledali u rječnike, pitali razne ljude, ali nismo našli odgovor. Iako je bila uzaludna, potraga je bila uzbudljiva kao da tražimo zakopano blago. – Kaže se – djed je uživao u pobjedi – *gasan*. To dolazi od *ugasio sam žeđ*. Hoćeš jesti? Neću, sit sam. Hoćeš piti? Neću, gasan sam. – Gasan – izgovorio sam glasno da čujem kako zvuči iz mojih usta nova riječ u mojoj zbirci. Svidjela mi se. Toliko mi se svidjela da rekoh. – Kad popijem čaj od titrice, ja sam gasan. Zaboravljene riječi nije lako pronaći kao što je lako otići u trgovinu kupiti paketiće sličica za album. Zato je mnogo uzbudljivije. Zavidim djeci koja žive u Istri, Zagorju, Lici i drugim krajevima gdje neke bake i djedovi govore starinski, domaće. Koliko li samo sjajnih riječi kojima prijeti umiranje oni mogu pronaći i spasiti!

Prilog 4:

Priča *Bijeg*, autora Kęstutisa Kasparavičiausa iz njegove knjige *Mala zima*.

BIJEG

U jednoj krivudavoj i pomalo nestašnoj uličici bijaše mala, bijela kućica. Stajala je okrenuta prema ulici i promatrala automobile koji su prolazili. Kućica nije bila od onih običnih kuća, koje ne znaju ništa drugo, samo ispuštati bijeli dim kroz dimnjak i po čitave dane dremuckati. Gledajući u te automobile, razmišljala je: „Odakle dolaze svi ti lijepi crveni, plavi, žuti, srebrni, pa čak i crni automobili? Kamo jure? Baš je zanimljivo tako nekamo putovati.“ Vidjela je da ujutro automobili voze u jednu stranu, a navečer se svi, kao po dogovoru, vraćaju. „Kako je dosadno stajati na jednome mjestu i svaki dan gledati jedno te isto“, tužno je razmišljala kućica. Pokraj nje su prolazili ne samo automobili, već i sati, dani. Ne, oni su prije jurili, nego prolazili. Dosadilo je kućici danima tako nepomično čamiti i odlučila je pobjeći. Jednom, kad su njezini vlasnici ujutro žurno otišli na posao, kućica se jako uzvrpoljila i izvukla se iz zemlje čitavim temeljima. Vidjevši to, pas kućevlasnika, u dvorištu vezan lancem za pseću kućicu, jako se prestrašio i smjesta se sakrio u kućicu. Kućica je skočila na svoje kratke, čvrste noge, malo potapkala provjeravajući njihovu čvrstinu i uputila se ulicom. „I koga ću ja sad čuvati?“, pomislio je pas ostavši sam, tužno prateći pogledom kućicu koja se udaljavala. Za to vrijeme kućica je, poskakujući, koračala ulicom. Osvrćući se u stranu, pozdravljala se sa susjednim kućama, nekima od njih čak ljubazno skidajući krov na pozdrav. Veselila se slobodi i čudila zašto to nije već ranije učinila. Druge kuće, koje su do tada mirno drijemale s obiju strana uličice, od iznenađenja se počele kriviti crjepove i limene krovove. – Odakle se sad stvorila ta vragolanka? Pravi sramotu svim ozbiljnim nekretninama – nezadovoljno su gundale. Bijela kućica nije na njih obraćala pozornosti. – Hej, gundala i slabići! Ulijenit ćete se, idemo prošetati! – Veselo je vikala. Kuće su je pogledale, popričale došaptavajući se, a onda su i one skočile na noge i razišle se na sve strane. Ubrzo se sve kućice u uličici, a zatim i sve kuće u gradu, napustile svoja mjesta i krenule, kamo je kojoj palo na pamet. Peta kuća iz Krivudave uličice prijateljski je čavrljala s dvadeset sedmom kućom iz Ravne ulice, a raskošna kuća sa stupovima iz Široke ulice šetkala je kao da se ništa nije dogodilo, uhvativši pod ruku naherenu nadstrešnicu iz uske, bezimene poprečne uličice. Gradska vijećnica, ispričavši se zaprepaštenom gradonačelniku, uputila se pogledati filmu u kinu. Nažalost, kino je slijedilo prodavaonicu slatkiša, koja nikako

nije uspijevala pobjeći od mnoštva svojih obožavatelja. Čak ni staričica crkvice nije izdržala i otapkala je do ribnjaka u gradskome parku pogledati svoj odraz u vodi. Nastala je takva zbrka da su se i same ulice spetljale, a nekoliko njih čak je zaboravilo svoje nazive. A kako i ne bi, kad su ploče s natpisima ulica otišle u nepoznato s kućama, na kojima su bile pričvršćene. Vrativši se navečer s posla, ljudi nikako nisu mogli shvatiti kamo se nestale njihove kuće. Automobili su, kao mahniti, grozničavo vozili ulicama, ne nalazeći mjesto na kojem bi se napokon mogli zaustaviti. Situaciju je spasio jedan psić, privezan za kućicu usred Krivudave uličice. On je prepoznao bijelu kućicu koja je u žurbi prošla kraj njega i počeo je lajati što je glasnije mogao. Iako je i njegova vlastita kućica, iskoristivši pomutnju i otrgnuvši se s lanca, također namjeravala kidnuti, pas je ščepao bjegunku za nogavice hlača i dovukao je na mjesto. Tada su i druge ulice smjesta pohvatale svoje kuće, kao kakve kuniće koji su utekli na livadu rastrčati se. Grad se smirio i na ulicama je zavladao red i mir. Samo su tu i tamo na kolniku ostali ležati izgubljen crijep i krhotina, slomljena televizijska antena i stari, začađen limeni dimnjak. A na raskrižju, nedaleko Kockarnice, u blatu je svjetlucalo nekoliko sitnih novčića. Nije li možda na tome mjestu švrljala banka?

9. LITERATURA

Izvori:

1. Krilić, Z. (2001). *Šaljive priče i priče bez šale*. ABC naklada: Zagreb
2. Stuhldreiter, Đ. (2017). *Pričam ti priču*. Alfa: Zagreb
3. Kęstutis Kasparavičius (2013). *Mala zima*. Ibis grafika: Zagreb

Literatura:

1. Ambruš, N. (2016). *Obilježja humora u nastavi primarnog obrazovanja*. Sveučilište u Zagrebu. Diplomski rad
2. Bouša, D. (2009). *Priručnik za interpretaciju književnog djela*. Školska knjiga: Zagreb
3. Bromley, K., Irwing-DeVitis L., Modlo, M.(2014). *50 grafičkih mapa za čitanje, pisanje i druge nastavne aktivnosti*. Educa: Zagreb
4. Crnković, M. (1987). *Sto lica priča*. Školska knjiga. Zagreb
5. Crnković, M., Težak D. (2002). *Povijest hrvatske dječje književnosti: od početka do 1955*. Znanje: Zagreb
6. Dujmović, M. *Pripovijedanje kao metoda poučavanja engleskog kao stranog jezika*, Metodčki obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu, Vol. 1 (2006)1 No.1 Srpanj 2006.
7. Grgić, D. (2018). *Stvaralačko pisanje u razrednoj nastavi*: Diplomski rad: Rijeka
8. Kearney, R. (2009). *O pričama*. Jesenski i Turk: Zagreb
9. Krumes Šimunović I., Vukoja S.(2013.) *Razvoj komunikacijskih vještina djece pričanjem priča*. Učiteljski fakultet u Osijeku, dislocirani studij u Slavonskom Brodu
10. Lazzarich, M. (2017). *Metodika hrvatskog jezika u razrednoj nastavi*. Učiteljski fakultet u Rijeci: Rijeka
11. Matijević, M. (1994). *Humor u nastavi*. Zagreb: UNA-MTV.
12. Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa (2006). *Nastavni plan i program za osnovnu školu*. Zagreb: GIPA.
13. Nemeth-Jajić. J., Pavlinović, Ž. (2010). *Primjena lutke u nastavi hrvatskoga jezika u mlađim razredima osnovne škole*. Filozofski fakultet Split, Odsjek za učiteljski studij Split.

14. Pennac, D. (1996). *Od korica do korica*, Irida: Zagreb
15. Perrow, S. (2013). *Iscjeljujuće priče II*, Ostvarenje: Velika Mlaka
16. Rosandić, D. (2005). *Metodika književnog odgoja i obrazovanja*. Školska knjiga: Zagreb
17. Seyffert, S. (2008). *Podimo u zemlju mašte*. Harfa. Split
18. Velički, V. (2013). *Pričanje priča – stvaranje priča*, Alfa: Zagreb
19. Visinko, K. (2005). *Dječja priča – povijest, teorija i recepcija i interpretacija*, Školska knjiga: Zagreb
20. Visinko, K. (2010). *Jezično izražavanje u nastavi hrvatskoga jezika*, Školska knjiga: Zagreb
21. Hrvatska enciklopedija: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Pribavljeno 25.3.2019. sa <http://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=50435>
22. Gradska knjižnica Rijeka: Vodič za korisnike. Pribavljeno 1.6.2019. sa <https://gkr.hr/Vodic-za-korisnike/Nasi-programi/Za-djecu-i-roditelje/Tko-cita-ne-skita>
23. Kragulj, S. Somolanji, I. Varga R. (2010) *Međunarodna znanstvena i stručna konferencija „Kreativni pristup osposobljavanju učitelja“*. Život i škola. Br. 23(1/2010).str. 141 -152. Pribavljeno 25.3.2019. sa <https://hrcak.srce.hr/file/82323>